

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

Filozofická fakulta

Katedra ázijských štúdií

Bakalárska práca

**Vplyv gendrovej nerovnosti čínskej spoločnosti na
účasť žien v politike**

The impact of gender inequality of Chinese society on women's
participation in politics

OLOMOUC 2020, Silvia Dianová

Vedúci diplomovej práce: Bc. Martin Lavička, M.A.

Prehlasujem, že som bakalársku prácu vypracovala samostatne pod odborným dohľadom vedúceho diplomovej práce a uviedla som všetky použité pramene a literatúru.

V Olomouci dňa

Podpis

Anotácia

Bakalárska práca sleduje vývoj postavenia žien v čínskej spoločnosti a ich zastúpenie v politike. Vývoj je sledovaný od najstarších čias, kedy žena nemala takmer žiadne práva, cez vlády dynastií, nástup komunizmu, ktorý sa snažil pozdvihnúť postavenie žien, až po súčasnosť. V práci sú skúmané rôzne zákony a snahy vlády zaručiť gendrovú rovnosť spoločnosti, úspechy, ktoré sa podarilo dosiahnuť, ale aj mnohé formy diskriminácie, s ktorou sa ženy denne stretávajú. Práca zároveň analyzuje postavenie žien v politike, ktoré veľmi úzko súvisí s postavením v spoločnosti. Najskôr je skúmaný stav zapojenia žien v politike a možné príčiny, ktoré k nemu vedú. Ďalej sú uvedené konkrétne počty žien v jednotlivých politických zložkách, ktoré potvrdzujú zistené skutočnosti.

Kľúčové slová

ženy, gendrová rovnosť, diskriminácia, práva a záujmy žien, konfucianizmus, feminizmus, leftover women, účasť v politike, Komunistická strana, Politbyro

Abstract

The bachelor thesis examines the development of the position of women in Chinese society and their representation in politics. Developments have been traced back to the earliest days when women had almost no rights, through the rule of dynasties, the rise of communism, which sought to elevate the status of women to the present. The thesis examines the various laws and efforts of the government to guarantee gender equality in society, the progress that have been made, but also the many forms of discrimination that women face daily. The work also analyses the position of women in politics, which is very closely related to their position in society. First, the state of women's involvement in politics and the possible causes that lead to it are examined. The following are the specific numbers of women in the various political components, which confirm the findings.

Key words

women, gender equality, discrimination, women's rights and interests, Confucianism, feminism, leftover women, participation in politics, Communist Party, Politburo

Pod'akovanie

Touto cestou by som chcela pod'akovať vedúcemu mojej bakalárskej práce, Bc. Martinovi Lavičkovi, M.A., za jeho užitočné rady a pripomienky, odbornú pomoc pri písaní práce a ústretové konzultácie.

Obsah

Edičná poznámka	6
Úvod.....	7
Metodológia	8
1. Postavenie žien v minulosti	10
1.1. Ženy v starej Číne	10
1.2. Rola ženy v konfuciánskej spoločnosti	11
1.3. Rodina a verejný život	13
1.4. Žena a politika.....	13
2. Postavenie žien v modernej spoločnosti.....	14
2.1. Volanie po zmene.....	15
2.2. Vzdelanie.....	16
2.3. Pracovné príležitosti.....	17
2.4. Problematika fenoménu <i>leftover women</i>	19
3. Snahy o rovnocennú spoločnosť.....	21
3.1. 1992 – Zákon na ochranu práv a záujmov žien.....	21
3.2. Národný program pre rozvoj čínskych žien	22
3.3. Rovnosť, rozvoj, zdieľanie.....	23
3.4. Federácia združujúca všetky čínske ženy	24
3.5. Feministické hnutie	25
4. Ženy v politike.....	27
4.1. Historické pozadie.....	27
4.2. Súčasný stav	28
4.3. Dôvody neúspechu	29
5. Účasť žien v politických zložkách.....	30
5.1. Komunistická strana.....	30
5.2. Ústredný výbor KS.....	32
5.3. Politbyro ústredného výboru KS.....	33
5.4. Celočínske zhromaždenie ľudových zástupcov	34
5.5. Štátna rada.....	36
Záver	37
Resumé.....	39
Zoznam použitej literatúry a zdrojov	40

Edičná poznámka

Čínske názvy, mená a pojmy boli prevedené z čínskej transkripcie pinyin do českej fonetickej transkripcie. Niektoré pojmy sú v poznámke pod čiarou uvedené aj v čínskych znakoch. Mená čínskych autorov boli v citáciách zachované v pinyin. V niektorých citáciách boli názvy článkov ponechané v čínskych znakoch. V týchto prípadoch je v zátvorkách za názvom uvedený aj preklad.

Úvod

Postavenie žien v Číne prešlo dlhoročným historickým vývojom. Dnešné ženy majú obrovské možnosti, o ktorých sa ženám v minulosti nemohlo ani snívať. Postupne sa pre nich otvárajú dvere do sveta mužov, ktoré boli pred nimi uzavreté celé stáročia. Od otrokýň, kedy boli spochybňované ich základné ľudské práva, cez stroje na potomkov, keď nemohli uniknúť štyrom stenám domácnosti, získať vzdelanie a objavovať tajomstvá sveta tak ako muži, až po vedkyne, manažérky či političky. Áno, postavenie žien v spoločnosti sa radikálne zmenilo. Ale stačí to? Našli si ženy svoje skutočné miesto v čínskej spoločnosti? Umožnila im čínska vláda postaviť sa na rovnaké miesto vedľa muža?

V mojej bakalárskej práci sa budem snažiť odpovedať na tieto otázky. Pozriem sa na vývoj postavenia žien od starovekých dôb až po súčasnosť, na snahy čínskej vlády o zrovnoprávnenie postavenia mužov a žien a na súčasný stav vzťahu vlády k čínskym ženám. Témou práce je analyzovanie stavu rovnosti mužov a žien v spoločnosti a následne v čínskej politike. Cieľom bude zistiť, ako sa vyvíjalo zastúpenie žien v jednotlivých politických zložkách, do akej miery sa ženy môžu podieľať na politickom rozhodovaní a či je im vôbec umožnené plnohodnotne sa v politike realizovať.

Vybrala som si túto tému pre moju bakalársku prácu, pretože si myslím, že by sa o tejto problematike malo hovoriť viac. Otázkou zrovnoprávnenia žien sa ľudia zaoberajú už mnoho rokov a ani dnes však stále nie je vyriešená. Ženy v mnohých oblastiach života pociťujú menejcennosť a mnohé sa stretávajú s diskrimináciou každý deň. Zamieriam sa na politickú scénu práve preto, že je to oblasť, ktorá by mala ísť ďalším oblastiam spoločenského života príkladom. Avšak nie len v Číne, ale aj v mnohých iných štátoch je ženské zastúpenie v politike a tiež na ďalších dôležitých postoch, ako vedenie veľkých firiem, až alarmujúco nízke. Ženy by sa mali podieľať na dôležitých rozhodnutiach rovnako ako muži a mať možnosť posúvať svoje postavenie na vyššiu úroveň.

Metodológia

Cieľom práce je zistiť, v akom rozsahu majú ženy možnosť podieľať sa na rozhodovaní v politickom prostredí a ako na tento stav vplýva problematika gendrovej nerovnosti v spoločnosti. Práca najprv analyzuje vývoj postavenia žien v čínskej spoločnosti od najstarších čias, keď boli ženy len otrokyňami v domácnosti, cez vládu dynastií, nástup komunizmu, až po súčasnosť, keď sa ženy dostali až do vedúcich pozícií či už v biznise alebo v politike. Analýza sa zameriava na rôzne oblasti života ako rodina, práca, vzdelanie, verejný život, v ktorých sa snaží nájsť pokrok, ktorí sa ženám podarilo dosiahnuť, ale aj spôsoby diskriminácie, s ktorou sa ženy neustále stretávajú. Po zhodnotení situácie gendrovej nerovnosti v spoločnosti ako takej, sa práca zameria na politickú scénu. Najprv sa zhodnotí celková situácia zapojenia žien v čínskej politike a možné príčiny, ktoré k nej vedú. V závere práce sa na konkrétnych číslach účasti žien v jednotlivých politických zložkách demonštruje pravdivosť teoretických tvrdení.

Práca je rozdelená na päť kapitol. Prvá kapitola sa venuje popisu postavenia žien v minulosti. Zameriava sa najmä na konfuciánsku spoločnosť, v ktorej bolo postavenie ženy veľmi jasne vymedzené. Jej miesto patrilo do vnútorného sveta, teda do sveta domácnosti. Verejný život bol striktné uzavretý. Pôsobenie v politike bolo pre ženu nemysliteľné. Hlavnými zdrojmi pre túto kapitolu boli monografie popisujúce obdobie konfucianizmu a jeho hodnoty, ako napríklad *The Confucian Concept of Ren and the Feminist Ethics of Care: A Comparative Study*, *Gender and Relationship Roles in the Analects and the Mencius* alebo *The Confucian Conception of Gender in the Twenty-first Century*.

Druhá kapitola sleduje, ako sa postavenie žien po nástupe komunizmu začalo meniť a v akom stave sa nachádza dnes. Hlavné oblasti, ktorým sa kapitola venuje, je vzdelanie, pracovné možnosti a problematika fenoménu zvaného *leftover women*. Najskôr sa hodnotia úspechy pozdvihnutia statusu žien, ich vymanenia sa z domáceho prostredia a zapojenia do pracovného procesu. Aj napriek pokroku, ktorý je v kapitole prezentovaný, sa hľadajú spôsoby diskriminácie, s ktorou sa ženy aj naďalej stretávajú. Potrebné informácie poskytli najmä monografie *Gender Inequality in Urban China: Education and Employment*, *China's employment laws and their impact on women working in China* alebo publikácia venujúca sa problematike *leftover women* - *Leftover Women: The*

Resurgence of gender inequality in China. Užitočným zdrojom bolo aj dokumentárne video *China's Unmarried 'Leftover' Women.*

Tretia kapitola sa zameriava na zákony a regulácie, ktoré majú zaručiť rovnaké postavenie žien a mužov v spoločnosti. Na začiatku prvej podkapitoly je uvedený zákon, ktorý chráni práva a záujmy žien a v závere sú uvedené skutočnosti o diskriminácii, ktoré vyvracajú tvrdenie zákona. Podobným príkladom je aj federácia hájaca záujmy žien, ktorú vláda označuje za ochrankyňu žien, pričom sú v práci uvedené prípady, kedy je práve ona zdrojom diskriminácie. Posledná podkapitola sa venuje feministickému hnutiu v Číne a postoju vlády voči nemu. Hlavnými zdrojmi kapitoly sú zákony, správy a programy vlády na tému rozvoja žien.

Od štvrtej kapitoly sa práca venuje oblasti politiky. V prvej časti práca sleduje, do akej miery mali ženy vplyv na rozhodovaní za čias vlády dynastií. Ďalej sa porovnávajú úspechy v zapojení žien v politike prezentované vládou a súčasná realita, ktorá neodráža postoj vlády. V závere kapitoly sú uvedené dôvody nízkej účasti žien v politike. Dôležitým zdrojom pre kapitolu je najmä správa vypracovaná Svetovým ekonomickým fórom o gendrovej nerovnosti vo svete - *Global gender gap report 2020.*

V poslednej piatej kapitole je analyzované zapojenie žien v Komunistickej strane Číny a v ďalších politických orgánoch. Tvrdenia sú podložené grafmi s konkrétnymi údajmi o počtoch žien za jednotlivé funkčné obdobia. Údaje o členoch politických orgánov pochádzajú najmä z oficiálnych webových stránok čínskej vlády *www.gov.cn.*

1. Postavenie žien v minulosti

Postavenie žien v Číne bolo už od dávnych čias neľahké. Aby sme lepšie porozumeli situácii v dnešnej modernej dobe, musíme sa najprv pozrieť do minulosti, čo tomu predchádzalo a ako sa postavenie žien postupne menilo.

Správu o závažnom stave postavenia žien v minulosti priniesli do západného sveta misionári pôsobiaci v Číne v devätnástom storočí. Poskytli smutný pohľad na život žien v Číne. Písali o deťoch, ktoré mohli byť zavraždené hneď po narodení svojimi rodičmi, ktorí už nepotrebovali ďalšie dievča. Ktoré boli predávané vo veku šesť rokov ako budúce slúžky a nemali nárok na žiadne vzdelanie. Ktorým boli zväzované chodidlá tak, že takmer nemohli chodiť a nemali právo na žiadne vlastníctvo. Ktoré sa museli vydať za kohokoľvek si vybral ich otec a po smrti manžela sa už nikdy nemohli vydať (Ebrey 2004, s. 1).

1.1. Ženy v starej Číne

V dobách starovekej Číny boli ženy utláčané a nepoznali, čo znamená sloboda. Toto postavenie pretrvávalo aj v nasledujúcich storočiach. Čínskym ženám už od detského veku nebola prejavovaná zvláštna úcta. Vyrastali iba v domácnosti a po svadbe žili v rodine ženicha, kde s nimi nebolo dobre zaobchádzané. Manžel ich mohol dokonca biť. Svojej rodine robili prakticky slúžku. Nesmeli jesť s rodinou, iba ich obslúžiť a potom sa mohli najesť v kúte. V južnej Číne bola situácia o trochu lepšia. Učili ich písať, a tak mohli dievčatá získať aspoň niečo zo základného vzdelania (Neumann Kloučková 1999, s. 406).

Ženy boli pravidelne fyzicky napadané, spoločensky segregované a nútené bojovať o priazeň manžela s jeho konkubínami. Postavenie ženy skutočne nebolo závideniahodné (Cartwright 2017).

Dôkazom ako málo bolo dievča vítané, boli časté vraždy novonarodených dievčat najmä v chudých rodinách. Hovorilo sa, že provincii Fu-ťien¹ dokonca ešte aj v minulom storočí nebola v nižších triedach rodina, ktorá tak ešte neučinila (Neumann Kloučková 1999, s. 407).

¹ Provincia na juhovýchodnom pobreží Číny.

Ženy boli v tomto období odsúdené na život otrokyní. Nemali takmer žiadnu cenu a ich hlavným poslaním v živote bolo rodiť potomkov. Nemohli získať vzdelanie tak ako muži a ich jediným miestom pôsobenia bola domácnosť. Boli im odopierané základné ľudské práva a dokonca aj najdôležitejšie právo človeka, a to právo na život.

Aj napriek veľmi tvrdej realite života v spoločnosti ovládanej mužmi a pod váhou filozofických a náboženských pravidiel vytvorených tak, aby fungovali v prospech mužov, sa niektorým ženám podarilo prekonať bariéry. Pár žien dokázalo obísť spoločenské pravidlá a vyprodukovať napríklad veľkú literatúru alebo dokonca vládnuť samotnej ríši (Cartwright 2017).

1.2. Rola ženy v konfuciánskej spoločnosti

Kým si vysvetlíme, aké bolo postavenie ženy v spoločnosti, kde vládla konfuciánska morálka, je nutné si najprv vysvetliť pojmy pohlavie a rod. V angličtine sú odlišené slovami *sex* a *gender*. Zatiaľ čo *sex* (pohlavie) odkazuje na biologické odlišenie muža a ženy, slovo *gender* (rod) vyjadruje ich role v spoločnosti. Sin Yee Chan uvádza príklad, kde podľa konfuciánskej teórie schopnosť porodiť dieťa je črtou ženského pohlavia a starostlivosť o dieťa je črtou rodovou, ktorú spoločnosť prisudzuje ženám.

Aby sme lepšie pochopili rozdelenie rolí medzi mužom a ženou, je nutné sa pozrieť na koncept *jin-jang*², a následne na rozdelenie *nej-waj*³. Termíny *jin* a *jang* sa pôvodne odkazovali na stav počasia. *Jin* referovalo zamračené počasie a *jang* slnečné. Ďalej sa významy týchto pojmov rozširovali na označenie severnej (zatienenej, chladnej) a južnej (slnečnej, teplej) strany hory. *Jin* a *jang* patria medzi šesť kozmických síl⁴. Sila *jin* je spojovaná so ženským rodom, temnotou, chladom, nocou, mesiacom, zemou, slabosťou a smrťou. Naproti tomu sila *jang* je spojovaná s mužským rodom a pojmami ako svetlo, teplo, deň, slnko, nebo, sila a život (Chan 2003, s. 313). Medzi charakteristikou *jin* a *jang* môžeme zreteľne vidieť princíp nadradenosti a podradenosti. Ženy sú *jin* a muži *jang*. Podľa tohto princípu sú ženy menejcenné a podriadené mužom.

Z konceptu *jin* a *jang* o nadradenosti a podriadenosti vyplývajú nasledovné skutočnosti. Pred uzavretím manželstva musí žena počúvať a podriaďovať sa svojmu otcovi. Po svadbe

² 陰陽

³ 内外

⁴ Štyri zvyšné kozmické sily sú vietor, dážď, svetlo a tma.

potom manželovi a po smrti manžela synovi⁵. V skutočnosti však dominantné postavenie muža prechádzalo až do utláčaniu ženy. Podľa tejto filozofie bolo správanie ženy hodnotené čisto na základe jej vzťahu voči manželovi. Musela mu byť absolútne verná a poslušná. Jej osud bol slúžiť svojmu mužovi. Kde je absolútna moc, tam je aj zneužitie tejto moci a obeť, ktorou je žena (Li 2008, s. 188). „Zomrieť od hladu je pre ženu malá vec, ale stratiť cudnosť je vec veľká.“ Cheng Yi (1033 – 1107)

Rozdelenie *nej* a *waj*, v preklade vnútorný a vonkajší, referuje rozdelenie medzi súkromnou/domácou a verejnou/sociálnou sférou. Rozdelenie rolí pohlaví na základe tohto princípu znamená, že ženskému pohlaviu je pridelená vnútorná sféra a mužskému vonkajšia. Toto rozlíšenie poukazuje na dva typy delenia. Prvé delenie je určené na základe fyzického odlišenia pohlaví a druhé na základe rozdelenia úloh a práce. Aj pri tomto rozdelení bola ženám pridelená vnútorná sféra: *nan ču nej nü ču waj*⁶ – muži spravujú vonkajší svet, ženy spravujú vnútorný. Ženám bola pridelená starostlivosť o deti, varenie, ručné práce a ďalšie úlohy v domácnosti. Muži mali naopak na starosti verejné a spoločenské záležitosti. Pracovali na poli, obchodovali alebo sa venovali politike (Chan 2008, s. 149).

Založenie rodiny bol v tradičnej Číne spoločný cieľ oboch pohlaví. Muž a žena ako manželia mali tvoriť jeden tím a každý odlišne prispievať k dosiahnutiu spoločného cieľa. Naplnením svojej role si mal každý z partnerov zaslúžiť prejav uznania za svoje úsilie. Avšak pri bližšom skúmaní nastáva pochybnosť, či tento koncept rolí pohlaví predstavoval pozitívny vplyv na postavenie ženy v rannom konfucianizme. Alison Black naznačuje, že rozdelenie rolí podľa konfucianizmu mohlo viesť k podriadenému postaveniu ženy. Muži s voľným dosahom na verejný život boli v lepšom postavení získať múdrosť a vzdelanosť. A práve múdrosť predstavovala zásadnú vlastnosť, vedúcu k nadradenosti v konfuciánskej spoločnosti (Chan 2008, s. 151-152).

⁵ Je potrebné upozorniť na fakt, že pravidlo podriadenosti matky pred synom nebolo v skutočnosti dodržiavané. Vďaka princípu úcty potomkov voči rodičom si matka-vdova dokázala zachovať poslušnosť syna, prinajmenšom aspoň v domácom prostredí.

⁶ 男主外女主内

1.3. Rodina a verejný život

Inštitúcia rodiny a manželstva má v Číne veľký význam. Najmä v živote ženy hrá významnú rolu. V konfuciánskej Číne bola pre ženu najpodstatnejšia práve rola matky a manželky, od čoho sa odvíjal jej každodenný život.

Tradičná čínska rodina predstavovala sériu vzájomných hierarchických vzťahov určených podľa pohlavia, rodu a veku. Konfuciánska predstava ideálu rodiny bola rozšírená domácnosť s niekoľkými generáciami pod jednou strechou, kde muž z najstaršej generácie držal autoritu, staral sa o blahobyť a reprezentoval rodinu pred vonkajším svetom. Mladšie generácie museli počúvať staršie. Ženy boli prakticky podriadené mužom v každom rodinnom vzťahu. Ako už bolo zmienené v predchádzajúcej kapitole, existovala tzv. *trojitá poslušnosť*. Ako dcéra musela žena poslúchať svojho otca, ako manželka poslúchala svojho manžela a ako vdova svojho syna, ktorý nahradil svojho otca na mieste hlavy rodiny. Podriadenosť ženy môžeme nájsť aj fyzicky vyjadrenú vo zvyku zväzovania chodidiel, ktorá mrzčila ženy, čím obmedzovala ich pohyb a udržiavala ich v domácnosti. Je zrejmé, že tento zvyk bol praktizovaný aj z ďalšieho dôvodu. Mal ženy spraviť viac atraktívne, aby boli schopné vydat' sa do rodín vyšších tried.

Manželstvá boli vopred dohodnuté rodičmi. Budúci manželia často nepoznali ani meno toho druhého, až kým sa nekonal obrad. Nevesta musela opustiť rodné miesto, prijať svoj osud a odísť do úplne cudzej rodiny manžela, kde sa mala ujať povinností, ktoré jej prináležali. Medzi nové povinnosti nevesty patrilo slúženie svokre, ktorá určovala jej úlohy v domácnosti. Novopríchodzí člen rodiny mal veľmi nízke postavenie, ktoré sa zlepšilo až po splnení najdôležitejšej povinnosti, a to porodiť mužského potomka (Stockman 2000, s. 95-97).

1.4. Žena a politika

V historických spisoch *Rozhovory a výroky*⁷ a *Mencius*⁸ prevláda nedôvera voči účasti žien v politike. Konfuciova koncepcia rodu nepriamo naznačuje trojité vylúčenie žien a to z politickej scény a konfuciánskej výchovy, následkom čoho nemôže dosiahnuť princíp

⁷ Kniha rozhovorov s Konfuciom, ktorá mala zásadný význam na formovanie čínskeho myslenia.

⁸ *Mencius* (孟子) je filozofické dielo, ktoré spolu s ďalšími troma dielmi tvorí literárny komplex konfucianizmu, nazývaný štyri knihy.

ideálu *tün-c'*⁹. Konfucius však zastával názor, že vzdelanie má byť prístupné každému bez rozdielu, čo sa však neodzrkadlilo v reálnom živote. Rovnako aj Konfuciov žiak Mencius¹⁰ vyhlasoval, že jedným z troch potešení *tün-c'* je predávať vzdelanie najtalentovanejším obyvateľom ríše. Zvláštne však je, že medzi tisíckami študentov Konfucia a Mencia nebola ani jedna žena. Z Konfuciovho diela je známe, ako vzdelával svojho syna, avšak o tom, či vzdelával aj svoju dcéru, nie je ani zmienka. Úryvok zo *Zbierky piesní*¹¹, „múdry muž buduje mesto, múdra žena mesto ničí“ (báseň č. 264), jasne naznačuje nedôveru vo vzdelané ženy.

V textoch diel *Rozhovory a výroky* a *Mencius* je mnoho referencií o politických osobnostiach histórie a danej doby, avšak žiadna sa netýka žien. Aj napriek týmto skutočnostiam, ktoré jasne poukazujú na fakt, že ženy boli vylúčené z politického života, sa našli ženy, ktoré hrali dôležitú rolu na politickej scéne. Bola ňou napríklad matka kráľa Wu¹², ktorá aktívne napomáhala synovi zvrhnúť dynastiu Šang. Keď však Konfucius komentoval poznámku kráľa Wu, že má desať schopných úradníkov, povedal iba: „Ako veľmi je pravdivé, že talent je ťažké nájsť!... So ženou medzi nimi, boli vlastne iba deviatí“ (*Rozhovory a výroky* 8:20). Konfucius vyradil ženu zo zoznamu talentovaných úradníkov. Tento výrok jasne naznačuje Konfuciovo stanovisko voči pôsobeniu žien v politike.

Konfucius veril v dôležitosť nasledovania vzorov a odkazovania sa na mudrcov. Žiadny z Konfuciových vzorov nebol ženského pohlavia, čo dokazuje skutočnosť, že žiadna žena nie je v Konfuciových dielach vychvaľovaná. A to samozrejme nie je z nedostatku žien, ktoré by si chválu zaslúžili (Chan 2008, s. 154-155).

2. Postavenie žien v modernej spoločnosti

Postavenie žien sa v priebehu storočí začalo podstatne meniť a postupne sa stalo ukazovateľom silného alebo naopak slabého štátu. V dvadsiatom storočí bolo zlepšujúce sa postavenie žien znakom modernej a vyspelej krajiny. Už v tomto čase sa rozširoval

⁹ *Tün-c'* (君子) znamená v konfucianizme dokonalý človek, ktorý stelesňuje všetky konfuciánske cnosti.

¹⁰ Mencius (孟子) bol čínsky filozof, ktorý rozšíril dielo svojho učiteľa Konfucia vypracovaním konkrétnej teórie ľudskej povahy.

¹¹ *Š'-ting* (诗经) je najstaršou zbierkou čínskych básní. Obsahuje 305 básní z obdobia jedenásteho do šiesteho storočia p.n.l..

¹² Zakladateľ dynastie Čou (1046 – 771).

názor, že ak sa postavenie žien nezlepšuje a naďalej pretrvávajú podmienky, ktoré ženy privádzajú k prostitúcii, tak sa národ bude rozpadat'. Ak ale budú ženy oslobodené a nezávislé, národ bude silný.

Slávne vyhlásenie Liang Čchi-čchaa z konca 19. storočia hovorí o dôvode, prečo bola Čína ničená západnými okupantami. Tým mala byť práve slabosť čínskej civilizácie z časti spôsobená izoláciou žien, ktorým nebolo umožnené stať sa produktívnymi občanmi (Hershatter 2007, s. 79).

2.1. Volanie po zmene

Ako už bolo zmienené v predchádzajúcich kapitolách, tradičné hodnoty podporovali silnú hierarchiu založenú na veku a rode či už v rámci rodiny alebo vo verejnom živote a práve ženy tvorili tú najnižšiu triedu. Komunistická vláda sa snažila narušiť túto hierarchiu. Jeden z mnohých sľubov, ktoré sa po založení Čínskej ľudovej republiky (ďalej len ČĽR) komunisti zaviazali naplniť, bolo zvýšenie statusu žien v spoločnosti. Odvtedy podnikli viaceré kroky, ktoré mali prispieť k zmene života žien v Číne. Začiatok vnímania žien ako pracovnej sily bol pre Číňanov a najmä marxistov veľmi dôležitý, pretože oslobodenie žien videli práve v ich zapojení do pracovného života. Ďalšie úsilie sa sústredilo na oblasť manželstva a rodiny. V roku 1950 a 1980 boli prijaté zákony o manželstve, ktoré mali zlepšiť rolu ženy v tejto inštitúcii. Vďaka zákonom boli zakázané dohodnuté manželstvá, bol zdvihnutý legálny vek na uzavretie manželstva a poskytnuté rovnaké práva mužom aj ženám na ukončenie manželského zväzku (Bauer et al. 1992, s. 333-334). Po Mao Ce-tungovom slávnom prejave: „Ženy držia polovicu oblohy“, ktorý hovoril o tom, že ženy sú v spoločnosti rovnako dôležité ako muži, sa začali presadzovať nové zákony na podporu gendrovej rovnosti. Umožňovali ženám zapojenie do politiky a štátnych agentúr vo všetkých odvetviach (Ye 2017, 963-964).

Už od začiatku 20. storočia sa začala formovať nová skupina žien – intelektuálok. Tomuto vzniku predchádzala modernizácia čínskeho vzdelávacieho systému a prvé náznaky začínajúcich zmien v živote žien. V rovnakom čase ako vznikali tieto skupiny, sa začala dvíhať popularita západných doktrín demokracie a teórii, ako napríklad Darwinova evolučná teória či Rousseauova teória ľudských práv. Pozornosť postupne získavali aj história a teórie ženských západných hnutí ako Herbert Spencerova doktrína ženských práv a v rôznych periodikách boli publikované Marxove a Engelsove pohľady na problematiku ženskej otázky. Ľudia zaujímajúci sa o danú problematiku začali študovať

tieto diela a pracovať na spisoch, v ktorých hájili práva žien. Jedným z takýchto spisov je dielo *Ženský zvon (Nü-t'ie čung)*, historikmi tiež prezývaný feministický manifest. Mužská nadradenosť existujúca v Číne celé stáročia začala byť spochybňovaná. Intelektuálne ženy, ktoré sa začali zoznamovať s myšlienkami demokracie, získali nie len nové poznatky a nápady, ale aj základ nového myslenia. Začínali sa dvíhať hlasy a heslá ako: „Keď ľudia chcú, aby sme boli narodené do tohto sveta, mali by sme si užívať právo na slobodu. Právo na slobodu je sväté a nedotknuteľné.“, ktoré predznamenávali prebúdzanie čínskych žien (Lu 2004, s. 55-56).

2.2. Vzdelanie

Čína aktívne podporuje spravodlivosť vo vzdelávaní pre všetkých občanov. Zastáva princíp gendrovej rovnosti a usiluje sa zaručiť rovnaké práva a príležitosti získať vzdelanie pre mužov aj ženy. Prijala opatrenia pre zlepšenie úrovne vzdelania žien. Rozdiel vo vzdelaní medzi mužmi a ženami sa tak výrazne znížil (National Bureau of Statistics of China 2019, s. 77). Zákony, ako *Deväťročný zákon o povinnom vzdelávaní*¹³ z roku 1986 a *Zákon o vzdelávaní*¹⁴ z roku 1995, zaistili rovnaký prístup k štúdiu doma a v zahraničí pre obe pohlavia. Tieto opatrenia prispeli k zvýšeniu gramotnosti žien z 86,5 % v roku 2000 na 92,7 % v roku 2017. Aj keď je to pozoruhodný posun, Čína sa nachádza v spodnej polovici svetového rebríčka stále dosť ďaleko za vysoko rozvinutými ekonomikami, kde gramotnosť dosahuje cez 99 % (China Power Project 2019).

Do roku 2006 gendrové rozdiely v povinnom vzdelávaní v podstate úplne vymizli. Výrazne sa zvýšil aj podiel študentiek na stredných a vysokých školách. V roku 2018 tvorili ženy 47,4 % študentov navštevujúcich stredné školy (National Bureau of Statistics of China 2019, s. 77). Ženy častejšie ako muži pokračujú ďalej na univerzity. Tento trend je možné sledovať od roku 2008. Podľa ministerstva školstva ženy v roku 2017 tvorili 52,5 % študentov na čínskych univerzitách a vysokých školách. Minulý rok Svetové ekonomické fórum zaradilo Čínu na prvé miesto v rebríčku gendrovej rovnováhy v terciárnom vzdelávaní. Na najlepších čínskych univerzitách však stále prevažuje viac mužov ako žien. V roku 2018 bol pomer žien k mužom na Pekinskej univerzite 48 k 52, zatiaľ čo na Univerzite Čching-chua bol pomer 34 k 66 (China Power Project 2019).

¹³ Čung-chua žen-min kung-che-kuo i-wu t'iao-jü fa – 中华人民共和国义务教育法.

¹⁴ Čung-chua žen-min kung-che-kuo t'iao-jü fa – 中华人民共和国教育法.

2.3. Pracovné príležitosti

Jednou z najviac pozorovateľných zmien v postavení žien v druhej polovici 20. storočia bolo všestranné zamestnávanie mestských žien. Vláda začala podnikat' opatrenia, aby pozdvihla status žien. Zaručila sa za rovnaké pracovné príležitosti pre obe pohlavia, čo malo za následok náhly nárast počtu žien, ktorým sa podarilo získať platenú prácu. Podľa prieskumu uskutočneného v Nankingu bolo pred rokom 1949 nezamestnaných až 70,9 % žien. V priebehu nasledujúcich rokov sa situácia rapídne zlepšila. Zo žien, ktoré sa vydali medzi rokmi 1950 a 1965, bolo zamestnaných 70,6 % a z tých, ktoré sa vydali medzi rokmi 1966 a 1976, malo zamestnanie až 91,7 % (Bauer et al. 1992, s. 350).

Po založení ČLR diskriminácia žien však naďalej pretrvávala aj napriek mnohým snahám o rovné postavenie žien počas obdobia reforiem v rokoch 1949–1976. Ústava ČLR z roku 1954 dala ženám rovnaké práva ako mužom vo všetkých oblastiach politického, ekonomického, kultúrneho, sociálneho a rodinného života. Práva žien boli ďalej posilnené v ústave z roku 1982 a ďalšími vyhláseniami zákonov. Počas éry trhovej ekonomiky Teng Siao-pchinga, kedy boli legalizované zahraničné spoločné podniky¹⁵, sa mnohé ženy stali podnikateľkami a odborníčkami. Aj napriek tomu, že trhové reformy umožnili viac ženám zapojiť sa do pracovného života spolu s následným prijatím zákonov o ochrane proti pracovnej diskriminácii, ktoré boli slabo presadzované, v skutočnosti zapríčinili, že ženy začali prichádzať o prácu rýchlejšie ako muži. Táto skutočnosť mala za dôsledok ešte väčšie oddialenie žien od rovnosti sľubovanou ústavou a to najmä v oblasti zamestnania (Tiefenbrun 2017, s. 1).

Ženy dnes v zamestnaní pociťujú mnohé nevýhody. Aj keď vo všeobecnosti je ženám ponúkaná akákoľvek práca, stále však prevládajú stereotypy, že ženy nie sú rovnako schopné vykonávať určité typy prác ako muži. Najčastejšie ide o prácu v technickej oblasti. Veľa zamestnaní je naproti tomu ponúkaných konkrétne ženám, sú to však práce s nízkym nárokom na skúsenosti a zručnosti a samozrejme aj málo platené. Jedná sa o pozície ako upratovačky v domácnosti, opatrovatel'ky či administratívne asistentky. To však nie je jediný typ diskriminácie, s ktorým sa ženy musia potýkať. Veľký problém predstavuje gendrová diskriminácia objavujúca sa v inzerátoch ponúkajúcich prácu. Aj napriek tomu, že diskriminácia v pracovných inzerátoch je čínskymi zákonmi výslovne

¹⁵ Zákon o podnikoch vlastnených zahraničným kapitálom z roku 1986.

zakázaná, je to paradoxne najmä čínska vláda, ktorá ženy týmto spôsobom diskriminuje (CBS News 2018). V apríli 2018 vypracovala medzinárodná organizácia Human Rights Watch (HRW)¹⁶ správu s názvom *Men Need Apply: Gender Discrimination in Job Advertisements*, ktorá analyzuje 36 000 pracovných inzerátov uverejnených v Číne medzi rokmi 2013 a 2018. 19 % všetkých pracovných ponúk v štátnej správe obsahovalo označenie „iba muži“, „muži sú preferovaní“ alebo „vhodné pre mužov“. Iba 1 % ponúk preferovalo ženské adeptky, a to na pozíciu vyžadujúcu „dlhodobú komunikáciu s dedinčanmi“. Neuveriteľných 50 % ponúk práce pre Ministerstvo verejnej bezpečnosti v roku 2017 obsahovalo dodatok „iba pre mužov“. Mnohé inzeráty či už zo štátnej alebo verejnej sféry ponúka prácu s požiadavkou, aby ženy boli už vydaté a mali deti (Golley 2019, s. 132).

Jedným z dôvodov diskriminácie môže byť aj fakt, že u žien je väčšia pravdepodobnosť prerušenia zamestnania, kvôli pracovným prestávkam spôsobenými tehotenstvom, materskou dovolenkou alebo starostlivosťou o rodičov. Rola ženy ako opatrovateľky detí, rodičov, a to aj rodičov z manželovej strany, je silne zakorenená v čínskej tradícii aj dnes. Táto rola predstavuje pre ženy veľký stres a nátlak. Na jednej strane chcú a potrebujú pracovať a na strane druhej túžia byť dobrými matkami a postarať sa o každodenné potreby svojich detí (Tiefenbrun 2017, s. 2).

Pri hľadaní práce musia byť ženy pripravené na ďalšiu prekážku. Zamestnania, ktoré sú otvorené ženám, majú často požiadavky ohľadne vzhľadu, ktoré s prácou nemajú nič spoločné. Napríklad pre pozíciu vodičky vysokorýchlostného vlaku boli požadované podmienky ako mladý vek, vysoká a štíhla postava. Pre pozíciu recepčnej bol vyžadovaný vek 20 až 27 rokov, výška nad 163 cm, vynikajúci výzor a tiež žiadali o zaslanie fotografie. Okrem toho sú ženy využívané ako lákadlo pre mužských uchádzačov o prácu. Napríklad spoločnosť Alibaba na svojich stránkach uverejnila nábor nových zamestnancov s fotkami krásnych žien a sloganom: „Sú to bohyne v srdci zamestnancov spoločnosti Alibaba, [...] sú nezávislé, ale nie hrdé, citlivé, ale nie melodramatické. Chcú byť tvojimi kolegynami. Chceš aj ty byť ich?“¹⁷ (Human rights watch 2018).

¹⁶ Mimosládna organizácia so sídlom v New Yorku, ktorá presadzuje a skúma ľudské práva na celom svete.

¹⁷ Z originálu preložené autorkou.

2.4. Problematika fenoménu *leftover women*

Termín *leftover women* prvýkrát definovala v roku 2007 organizácia združujúca čínske ženy, *All-China Women's Federation* (ďalej len ACWF), ako slobodné ženy staršie ako 27 rokov. V skutočnosti však pretrvávajúca mediálna kampaň znížila tento vek už na 25 rokov (Hong 2014). Čínsky termín tohto pomenovania, *šeng-nü*¹⁸, sa skladá z dvoch slov. Slovo *šeng*¹⁹ je skratka od slovného spojenia *šeng-sia-te*²⁰, čo v preklade znamená „čo zostalo“, a slovo *nü*²¹ je pomenovanie ženy. Je to označenie skupiny žien, ktorým už uplynul vek vhodný podľa čínskej spoločnosti na vydaj. Sú to najmä nezávislé ženy s výborným vzdelaním a úspešné v práci s vysokým príjmom. Táto skupina žien sa rozširuje vo veľkých mestách, keďže ženy vidieckych oblastí sa zvyčajne vydávajú už vo veku okolo 20 rokov. Prieskum z roku 2013 odhalil, že v Pekingu počet týchto žien presiahol 500 000 a stále stúpa (iChineseLearning 2020).

Čínska tradícia stále prevládajúca aj dnes hovorí, že muž si má vziať ženu s nižším spoločenským statusom, ako má on sám, a žena naopak s vyšším. Pre moderné ženy preto nastáva problém, pretože je pre nich ťažké nájsť si manžela s vyšším vzdelaním a lepšou prácou, keď už ony samy sú vo svojom profesionálnom živote veľmi úspešné. Nie je to však iba spoločnosť, ktorá na nich tlačí vziať si niekoho „lepšieho“. Sú to aj samotné ženy, ktoré majú vysoké nároky na svojho životného partnera a neuspokoja sa s hocikým, len aby splnili pranie rodičov a vydali sa. Hľadajú dokonalosť a nie sú ochotné tolerovať partnerove slabosti (Hong 2014).

Označenie „silná žena“ je v západných krajinách pozitívny termín a ženy sú hrdé, keď ich niekto týmto spojením označí. V Číne však prevláda opačná situácia. V čínskom preklade, *nü-čchiang-žen*²², toto slovné spojenie nesie skôr pohrdavý tón a ženy sa vyhýbajú takémuto označeniu. Keď sa snažia presadiť vo svete ovládanom mužmi, kde musia byť silné a nekompromisné, často od svojich priateľov počúvajú rady, že by mali byť viac jemnejšie a správať sa miernejšie, tak ako ostatné ženy. Nech sú ženy akokoľvek schopné a výborné v tom, čo robia, v spoločenskom rebríčku sú aj tak vždy na druhom

¹⁸ 剩女

¹⁹ 剩

²⁰ 剩下的

²¹ 女

²² 女强人

mieste a ich silné stránky v zamestnaní sa spoločnosť snaží skôr potláčať (VICE Asia 2018).

Za obrovským tlakom na ženy, ktorý ich núti vrhnúť sa do manželstva namiesto toho, aby rozbehli vlastnú kariéru, je pravdepodobne politika jedného dieťaťa, ktorá spôsobila obrovskú nerovnováhu pohlaví. V tomto čase zažívali ženy veľmi ťažké obdobie. Mnohé z nich podstúpili umelé ukončenie tehotenstva či už z vlastnej vôle alebo z donútenia. Vláda sa začala zaujímať o tento problém, až keď výskumy potvrdili extrémnu nerovnováhu pohlaví. Vraždami novorodeniakov sa vláda nezaoberala. Jej znepokojenie začalo narastať až z obáv, že si čínski muži nenájdu manželky (VICE Asia 2018).

Prirodzený pomer dievčat a chlapcov pri narodení v rámci celého sveta sa pohybuje okolo 105 chlapcov na 100 dievčat. Čína sa však vymyká z tohto prirodzeného vývoja a pomer narodených chlapcov k dievčatám je okolo 113 na 100. Politika jedného dieťaťa odštartovaná v roku 1979 v spojení s rozšírenou dostupnosťou ultrazvuku od konca roku 1980 a tradičnou preferenciou chlapcov pred dievčatami, viedla k nárastu potratov nenarodených dievčat. Vo výsledku sa Čína stala krajinou s najväčšou nerovnováhou pohlaví na svete (Lake 2018). Podľa štatistiky z roku 2018 sa v Číne nachádza o 30 miliónov viac mužov ako žien. Aj keď je toto číslo šokujúce, predstavuje zlepšenie situácie, keďže v roku 2008 rozdiel dosahoval takmer 40 miliónov (Statista 2020).

Pre čínsku vládu je preto nepredstaviteľné, aby pri takom nepomere pohlaví ženy uprednostňovali kariéru pred založením si rodiny. Tomuto trendu sa snažia zastaviť najmä prostredníctvom médií. Správy v štátnych médiách, prieskumy, komiksy či televízne relácie na tému *leftover women* sú veľmi očividný pokus o zastavenie vzdelaných žien od oddaľovania manželstva. Všetky tieto správy sa snažia zdeliť slobodným mestským pracujúcim ženám jednu stručnú radu: „Prestaňte tak tvrdo pracovať na svojej kariére. Znížte svoje nároky, nebuďte tak veľmi ambiciózne a tak priberčivé vo výbere partnera.“. V čínskej tlači *Xinhua* sa objavil karhajúci článok s názvom „Naozaj si *leftover women* zaslúžia náš súcit?“. Čitateľom oznamoval hlavný dôvod, prečo sa z tak veľa žien stáva *leftover women*. Podľa autora sú dôvodom vysoké nároky na budúceho partnera. Pokiaľ by ženy neboli tak priberčivé, nájdenie partnera by malo byť tak ľahké ako „odfúknutie smietky prachu“. Podľa výskumu Lety Hong Fincher, mediálna kampaň okolo *leftover women* predstavuje obrovský tlak na mestské ženy, podkopáva ich sebadôveru a tlačí ich do nepremyslených zväzkov (Hong 2014).

Médiá sú v Číne veľmi mocný nástroj na ovplyvňovanie životov ľudí. Snažia sa uväzniť súťaživé a pribojné mladé ženy do manželstva. Majú veľa prostriedkov na to, aby týmto ženám ukázali, ako má vyzerat' šťastný život a budovanie kariéry doňho podľa nich rozhodne nezapadá. Pokúšajú sa ich presvedčiť, že nech budú akokoľvek úspešné vo svojom profesionálnom živote, bez manžela sa aj tak budú cítiť prázdne (VICE Asia 2018). Najviac zarážajúca je však skutočnosť, že rovnaké úsilie má aj organizácia *All-China Women's Federation*, ktorá sa stará o ochranu práv a záujmov žien. Bola založená v roku 1949 Komunistickou stranou (ďalej len KS) ako feministická agentúra, ktorá má presadzovať rovnosť medzi mužmi a ženami. Je to však len ďalší nástroj vlády na presadzovanie svojich záujmov. Nie je preto prekvapením, že v kampani s cieľom prinútiť vzdelané ženy vydat' sa, má kľúčovú rolu (Hong 2014).

3. Snahy o rovnocennú spoločnosť

3.1. 1992 – Zákon na ochranu práv a záujmov žien

Čína sa aktívne snaží presadzovať princíp gendrovej rovnosti, ktorý tvorí základ národnej politiky, s cieľom podporiť sociálny rozvoj krajiny. Zásada rovnosti medzi mužmi a ženami bola zapísaná už v prvej Ústave ČLR z roku 1954. Odvtedy vláda presadzovala ďalšie opatrenia a zákony, aby sa čínska spoločnosť čo najviac priblížila k tomuto cieľu. Prvým špeciálnym zákonom na podporu rovného postavenia žien bol zákon z roku 1992: Zákon na ochranu práv a záujmov žien ČLR²³ (National Bureau of Statistics of China 2019, s. 1). Zaväzoval štát prijať potrebné kroky a postupne vytvoriť systém na ochranu práv žien a zamedziť násiliu páchaného na ženách. Ženám by sa podľa zákona malo dostávať rovnakých práv ako mužom vo všetkých aspektoch politického, ekonomického, kultúrneho, sociálneho a rodinného života (UNFA 2012, s. 1). Ako už ale bolo spomenuté v predchádzajúcich kapitolách, nie vždy bol tento zákon naozaj aplikovaný do reálneho života.

Článok 24 zákona hovorí o rovnakej mzde pre mužov aj ženy (UNFA 2012, s. 5). Avšak ani dnes sa stále ženám nedostalo rovnakého ohodnotenia. Podľa správy internetového

²³ Čung-chua žen-min kung-che-kuo fu-nü čchüan-li pao-čang fa – 中华人民共和国妇女权利保障法.

pracovného portálu *zhipin.com* v roku 2018 bol priemerný mesačný plat čínskych žien 6 497 RMB (852 €), čo tvorilo 78,3 % z platov mužov. Jedným z hlavných faktorov platovej nerovnosti je rozdiel výberu zamestnania. Podľa správy muži všeobecne viac inklinujú k zamestnaniam s vyššou pracovnou náročnosťou a s vyšším príjmom, ako napríklad v oblasti technológii či obchodu. Na druhej strane ženy preferujú zamestnania s priemernou pracovnou náročnosťou a priemernými mzdami (Liu Wang 2019). Ako už ale bolo spomenuté v kapitole „Pracovné príležitosti“, ženám zamestnania s technickým zameraním často nie sú ani ponúkané, keďže v inzerátoch zamestnávateľ špecifikuje požiadavku „vhodné len pre mužov“. Je preto otázne, či sú to naozaj ženy, ktoré o tento typ práce nemajú záujem, alebo im v skutočnosti nie je ani umožnené sa o danú prácu uchádzať. V samotnom zákone sa dokonca nachádza časť v článku 23, ktorá hovorí, že zamestnávateľ nesmie odmietnuť zamestnať ženu z dôvodu jej pohlavia, čo sa však netýka špeciálnych typov prác, ktoré nie sú pre ženy vhodné (UNFA 2012, s. 4). O aké zamestnania sa jedná, už ďalej nie je špecifikované.

3.2. Národný program pre rozvoj čínskych žien

V rokoch 1995, 2001 a 2011 uviedla čínska vláda v platnosť program na podporu rozvoja žien: Národný program opatrení pre rozvoj žien v Číne²⁴. Boli stanovené plány a medzníky s cieľom zabezpečiť a vylepšiť prostredie pre práva žien v politickom, ekonomickom, kultúrnom a sociálnom živote. Tento program hral dôležitú úlohu v podpore rozvoja žien a v znížení sociálno-ekonomických rozdielov medzi mužmi a ženami Číny (National Bureau of Statistics of China 2019, s. 1).

Najnovší program schválila štátna rada na obdobie od roku 2011 do roku 2020. Bolo stanovených 6 hlavných oblastí rozvoja: ženy a ekonómia, právo, vzdelávanie, zdravie, životné prostredie a účasť žien na rozhodovaní a riadení. Hneď v úvodnej časti „Základné princípy“ sa píše o zásade rovného rozvoja. Program navrhuje implementovať zákony a politiky, ktoré budú venovať väčšiu pozornosť sociálnej spravodlivosti a znižovať rozdiely v sociálnom postavení mužov a žien (Zhao 2015). Na jednej strane teda vláda sľubuje pomôcť ženám dostať sa na rovnaké miesto v spoločnosti ako majú muži a na druhej strane ich neustále diskriminuje napríklad v ponukách práce do štátnej správy, kedy v niektorých prípadoch upresňuje preferenciu mužov, alebo nemá o ženské adepty

²⁴ Čung-kuo fu-nü fa-čan kang-jao – 中国妇女发展纲要.

vôbec záujem (Stauffer 2018). Ďalším príkladom je využívanie štátnych médií na presviedčanie žien, aby sa čo najskôr vydali a nemysleli len na svoje vlastné záujmy a kariéru. Sama vláda dokonca sponzoruje zoznamovacie akcie (Hong 2014). Aj keď sa vláda v programe zaväzuje riešiť gendrovú nerovnosť, v realite to skôr vyzerá, že ju sama iba viac prehľbuje.

3.3. Rovnosť, rozvoj, zdieľanie

Informačná kancelária Štátnej rady ČLR uverejnila v septembri 2019 správu s názvom: Rovnosť, rozvoj a zdieľanie: pokrok v ženskej problematike za posledných 70 rokov od založenia ČLR²⁵. Správa obsahuje 9 kapitol z rôznych oblastí života a hodnotí, ako sa za 70 rokov od založenia ČLR zlepšilo postavenie žien v spoločnosti. Už v úvode sa píše, ako je pre pokrok ľudstva veľmi dôležité oslobodenie a rozvoj žien a KS Číny za toto oslobodenie bojuje už od svojho vzniku. Založenie ČLR prinieslo novú éru aj pre ženy, kedy z postavenia utláčanej a zotročovanej skupiny získali osud späť do svojich rúk. Za posledných 70 rokov bol vzostup žien veľmi úzko spätý s rastom celého národa. Správa ďalej uvádza, že ženy sú dnes schopné uplatňovať svoje demokratické práva, zúčastňovať sa na ekonomickom a sociálnom rozvoji a rovnakým dielom ako muži profitovať z výhod reforiem a národného rozvoja. Ženy sa preto dnes nachádzajú v prostredí, kde majú všetky prostriedky aby uspeli vo svojich cieľoch, cítia sa v bezpečí a šťastné vo svojej krajine (China human rights 2019).

Dnes je to však veľmi paradoxná situácia. Súčasnú mladú ženu majú naozaj množstvo zdrojov, vďaka ktorým môžu naplňať svoje potreby. Za čias politiky jedného dieťaťa boli „princeznami“ vo svojich rodinách bez súrodencov. Mysleli si, že im svet leží pri nohách. Avšak ešte než skončili školu, zažili, čo znamená gendrová diskriminácia. Aj napriek obrovskému pokroku v postavení žien im verejnosť stále dáva najavo, že v spoločnosti sú druhoradými občanmi (VICE Asia 2018). Ženy sú v dnešnej dobe veľmi frustrované. Čínska vláda však v správe uisťuje, že rozvoju a rovnosti žien stále pripisuje veľký význam. Neprestajne sa vyvíja úsilie na zlepšenie právneho systému na ochranu žien a vybudovanie pevného právneho základu na zaistenie gendrovej rovnosti. Medzi konkrétne kroky, ktoré už boli uskutočnené, patrí posilnená príručka KS o práci žien, zriadenie praktických opatrení v prospech žien na Politickej poradnej konferencii ČLR

²⁵ Pching-teng fa-čan kung-siang: Sin čung-kuo 70 nien fu-nü š'-jie te fa-čan jü t'in-pu – 平等发展共享: 新中国 70 年妇女事业的发展与进步.

(CPPCC), posilnenie role Federácie žien ako prepojenia medzi KS, vládou a čínskymi ženami. Všetky tieto opatrenia majú spolu poskytnúť politickú istotu pre rozvoj žien (China human rights 2019).

3.4. Federácia združujúca všetky čínske ženy

V roku 1949 bola založená organizácia, ktorá mala reprezentovať všetky čínske ženy, *All-China Women's Federation*²⁶. Hlavnou úlohou ACWF je chrániť práva a záujmy žien a presadzovať rovnosť medzi mužmi a ženami. Medzi súčasné ciele, ktoré sa ACWF snaží naplniť, patrí snaha zvýšiť gramotnosť, technické zručnosti, pracovné príležitosti, sociálne zabezpečenie, zmierniť chudobu a umožniť ženám podieľať sa vo väčšej miere na politickom rozhodovaní (Cheng 2016). Federácia je tiež uvedená v už spomínanom zákone o ochrane práv a záujmov žien z roku 1992. Článok 7 zákona hovorí nie len o ACWF, ale aj o ďalších ženských federáciách na rôznych úrovniach, ktorých úlohou je zastávať a chrániť práva žien všetkých národností vo všetkých oblastiach života v súlade so zákonom a Chartou ACWF (UNFA 2012, s. 2).

ACWF bola pôvodne založená ako organizácia na podporu KS. KS aktivizovala ženy ako silu, prostredníctvom ktorej sa snažila nie len presadiť práva žien, ale aj dosiahnuť svojich vlastných cieľov. Zámer presadiť vlastné ciele mal byť až druhoradý, postupne však vychádzalo najavo, že záujmy strany stoja pred záujmami žien. Ekonomické reformy počas osemdesiatych rokov minulého storočia viedli k rôznym, pre ženy veľmi priaznivým zmenám. Vznikali nové organizácie podporujúce ženy, formovali sa ženské štúdiá a začalo sa diskutovať o globálnom feminizme. ACWF sa v snahe získať medzinárodné uznanie a legitimitu ako orgán chrániaci práva a záujmy žien, začala od roku 1995 označovať za mimovládnu organizáciu (NGO – nongovernmental organization). Prijatie tohto označenia rozbehlo vo svete diskusie a pochyby vzhľadom na veľmi úzky vzťah organizácie so štátom (Cheng 2016).

Aj napriek tomu, že federácia zastáva hodnoty rovnosti medzi mužmi a ženami, mnohí vedci sa zhodujú, že sa veľmi nelíši od ostatných orgánov KS a iba ďalej prispieva k posilneniu mužskej nadradenosti. Podľa knihy *Mao Zedong and China in the Twentieth Century* historičky Rebeccy Karl, počas politiky jedného dieťaťa bola ACWF poverená KS vykonávať tvrdé kontroly obyvateľstva. Vykonávala monitorovanie reprodukčného

²⁶ Čung-chua čchüan-kuo fu-nü lien-che-chuej – 中华全国妇女联合会.

života žien a nútila ich absolvovať potraty. Podľa Susan Greenhalgh, odborníčky na populáciu, ženské telo sa v tomto čase stalo iba akýmsi nástrojom štátu na dosiahnutie naliehavých demografických cieľov.

Ako už bolo spomenuté v kapitole „Problematika fenoménu *leftover women*“, ACWF sa podieľa aj na kritike mladých vzdelaných žien budujúcich si kariéru. Na svojich stránkach uverejnila článok prevzatý z *Xinhua News* s názvom „Naozaj si *leftover women* zaslúžia náš súcit?“. Vzdelané ženy obviňuje, že často navštevujú nočné kluby s cieľom nájdenia známosti na jednu noc, alebo že sa stávajú milenkami vysoko postavených a bohatých mužov. Až keď stratia svoju mladosť a muž stratí záujem, začínajú si hľadať životného partnera. Podľa článku si teda nezaslúžia sympatie ľudí (Hong 2014). Toto sú veľmi ofenzívne a urážlivé slová na organizáciu, ktorá sa má stavať práve na stranu žien. To však nie je jediný článok uverejnený na stránkach federácie, ktorý podkopáva hlavnú myšlienku ACWF, ktorou má byť gendrová rovnosť.

ACFW v článku tiež prebranom z *Xinhua News* radí ženám, čo robiť, ak odhalia manželovu neveru. Žena nemá prepadnúť hnevu, pretože muž by tým „stratil svoju tvár“²⁷. Namiesto toho, aby sa federácia zastala ženy, ktorá je v tomto prípade poškodenou, sa stavia na stranu muža. Žiadny muž vraj nie je schopný byť verný nedomernej žene, ktorá sa nemení. Takže aká je rada od federácie chrániacej ženy, ako sa vyhnúť nevere? Majú vyskúšať zmenu účesu alebo šatníka, pretože ženy sa vždy majú meniť k lepšiemu. ACWF a štátne médiá sa inými slovami snažia presvedčiť ženy, že dôvodom nevery je fakt, že sa stávajú nezaujímavými a nudnými (Hong 2014).

3.5. Feministické hnutie

Mnoho žien sa snaží vyhnúť označeniu feministky. Toto slovo má v Číne skôr negatívne zafarbenie a veľa žien, ktoré sa aj zhodujú s myšlienkami feminizmu, sa za feministky radšej neoznačujú. Byť v Číne politicky aktívnou feministkou je veľmi riskantné a môže skončiť až väzením. Aj napriek tomu však feministické hnutie v Číne stále silnie (VICE 2018). Mladá generácia feministiek oslavujúca slobodné, nezávislé a často bezdetné ženy predstavuje riziko pre KS, pre ktorú hodnoty ako manželstvo a rodina tvoria základ politickej stability krajiny. Na rozdiel od ACWF, ktorej úlohou je tiež hájiť záujmy žien,

²⁷ „Strata tváre“ je v mnohých, najmä ázijských krajinách spojená so stratou cti, autority či reputácie v spoločnosti.

no viac sa stará o posilnenie lojality žien voči KS, mladá generácia feministických aktivistiek sa vymyká strane z pod kontroly. Odpor feministiek voči tradičnej roly ženy ako matky a manželky otriasa komunistickou víziou patriarchálnej rodiny ako základného kameňa silného štátu (Hong 2016).

8. marca 2015 na Medzinárodný deň žien zatkli čínske úrady päť feministických aktivistiek za protest proti sexuálnemu obťažovaniu v mestskej hromadnej doprave. V tom čase boli tieto ženy úplne neznáme. Keby neboli uväznené, ich aktivity by zrejme nepritiahli veľa pozornosti. Čínska vláda z nich však nechcene vytvorila nový symbol boja proti patriarchálnemu autoritárskemu štátu. Uväznenie sa stalo v čase príprav účasti prezidenta Si Ťin-pchinga na samite OSN o právach žien v New Yorku. Hillary Clintonová sa o účasti vyjadrila: „Si organizuje stretnutie OSN za práva žien, zatiaľ čo prenasleduje feministky? Nehanebné.“²⁸. Po silnom globálnom tlaku čínske úrady nakoniec po tridsiatich siedmych dňoch aktivistky prepustili. Naďalej sú však podozrivé z nelegálnych aktivít a zostávajú pod neustálou kontrolou úradov (Hong 2018).

Paradoxné je, že feministky boli uväznené za presadzovanie práv žien a snahu riešenia problémov, ako domáce násilie či diskriminácia ľudí s vírusom HIV, ktoré má samotná vláda v záujme riešiť. Len pár dní pred protestom ministerstvo spravodlivosti a verejnej bezpečnosti zverejnili názor na domáce násilie. Vyhlásili, že je to téma, ktorú nie je možné prehliadať, ale práve naopak o nej treba zvýšiť povedomie (CNN 2015). Vláda však protest nie len že nepodporila, ale sama ho potlačila a rozhodla sa záležitosť ignorovať. Kampane proti sexuálnemu obťažovaniu sa stali citlivejšími a riskantnejšími. Médiá podporované vládou sa dokonca pokúsili o prevzatie diskusie o feminizme. Začiatkom roka 2017 sa v denníku *Global Times* objavil termín „oficiálny feminizmus“, ktorý naznačuje, že problémami ženských práv sa môže zaoberať iba vláda. Možno sa môže zdať, že sa vláda snaží byť hlasom spravodlivosti, v skutočnosti jej ide o získanie lojálnosti mladých ľudí voči KS, ktorým práva žien nie sú ľahostajné. Skutočnosť, že sa Čína v rebríčku *Global Gender Gap Report*, hodnotiaceho gendrovú rovnosť vo svete, prepadla na 100. miesto, len dokazuje neefektívnosť „oficiálneho feminizmu“ (Lü 2017). Od roku 2008 kedy Čína zastávala 57. priečku, začalo umiestnenie stabilne klesať a v rebríčku pre rok 2020 sa dostala až na 106. priečku zo 153 krajín sveta (Xue 2019).

²⁸ Z originálu preložené autorkou.

4. Ženy v politike

4.1. Historické pozadie

V Číne za čias dynastií bola zakorenená zvyklosť, že muž bol ten, čo vládol vonkajšiemu svetu a žena bola oddelená vo vnútornom svete paláca. Avšak politika vonkajšieho sveta sa nikdy nevyhla stretu s tou vnútornou (McMahon 2013, s. 1). Ženy vládkyne sa vo svete objavovali pomerne výnimočne, takže postoj Číny k vládnutiu žien nebol nijak nezvyčajný. Nezáleží na tom, o akú historickú dobu alebo kultúru išlo, vždy prevládal názor, že ženy a politická moc nie je dobré spojenie (McMahon 2013, s. 12).

Politická moc sa v Číne dedila. Len na právoplatných členov rodovej línie sa hľadelo ako na legitímnych vládcov. Na politickej scéne preto hralo dôležitú úlohu príbuzenstvo, ktoré ponúkalo ženám vplyvnú rolu manželky a matky. Vláda predstavovala rodinný biznis, v ktorom mali ženy pozoruhodný vplyv. Mnohí porovnávali role manželiek s rolami ministrov a narážali na ich podobnosť. Tradičné postavenie ženy v rodine získalo nový potenciál. Ako manželky a matky cisárov sa stali dôležitými hráčmi na politickej scéne. Svoj vplyv v cisárskej rodine začali postupne rozširovať do politických záležitostí krajiny. Niektoré cisárovné vdovy ovládali slabých alebo príliš mladých cisárov, ktorí boli len ich figúrkami. Skutočná autorita ležala v ich vlastných rukách (Hinsch 2011, s. 97-98). Príkladom je cisárovná vdova Cch'-si, manželka cisára Sien-fenga, matka cisára Tchung-č' a adoptívna matka cisára Kuang-sü, ktorá ovplyvňovala dianie v krajine takmer polstoročie. Pre svoju schopnosť udržať si autoritu nad cisárskym dvorom sa stala jednou z najmocnejších žien v Číne (Britannica 2019).

Vďaka ďalším vplyvným ženám, ako Wu Ce-tchien, jedinej žene v čínskej histórii na pozícii cisára, cisárovnej Wej či princeznej z Tchaj-pchin-ku môžeme mať dojem, že sa Čína snažila podporiť vládu žien. Avšak táto domnienka nemôže byť ďalej od pravdy. Čína zostala verná svojmu postoju, že ženy by nikdy nemali vládnuť (McMahon 2013, s. 205). Vláda žien bola považovaná za neprirodzenú, neúprosnú a zlú. Aj napriek tomu, že ženy dokázali efektívne vládnuť, predstavovali zatmenie mužskej sily (McMahon 2013, s. 13).

4.2. Súčasný stav

Hlavným znakom posunu postavenia žien v spoločnosti je práve ich zapojenie v spoločenskom živote a účasť na politickom rozhodovaní. Je to dôležitá časť cesty k gendrovej rovnosti. Ústava ČLR jasne stanovuje, že ženám náležia rovnaké politické práva ako mužom (National Bureau of Statistics of China 2019, s. 119). Už spomínaný Zákon na ochranu práv a záujmov žien ČLR rovnako garantuje vzájomnú politickú rovnosť mužov a žien a deklaruje, že aj ženy majú právo riadiť štátne záležitosti. Článok 11 zákona sľubuje primeraný počet poslankyň v Celočínskom zhromaždení ľudových zástupcov (ďalej len CZLZ) a v ďalších provinčných výboroch na rôznych úrovniach. Štát má podnikat ďalšie kroky, aby podiel žien v politických štruktúrach neustále zvyšoval (UNFA 2012, s. 2-3).

V správe z roku 2015 o gendrovej rovnosti a rozvoji žien čínska vláda hodnotí svoje snahy a výsledky, ktoré sa jej podarilo dosiahnuť. Správa uvádza, že sa Číne podarilo uplatniť zákony a regulácie, ktoré zaistia pre ženy rovnaké politické práva ako pre mužov. Vo výsledku sa podarilo dosiahnuť vyššej účasti žien v politike a umožniť im hrať dôležitejšiu rolu pri rozhodovaní a riadení štátu (Scio.gov.cn 2015).

O štyri roky neskôr vyšla ďalšia správa, už spomínaná v tretej kapitole, o rovnosti, rozvoji a zdieľaní, kde sa opäť vyzdvihuje úspech pozdvihnutia postavenia žien v politike. Majú právo voliť, byť volené a účastniť sa na správe štátnych záležitostí. Sú im stále ponúkané nové príležitosti a spôsoby, ako sa v politike realizovať (China human rights 2019). Toto je stanovisko vlády. Čo by však na to povedali samotné ženy? Mnohé z nich sú zviazané kancelárskou prácou na nízkej úrovni a do možnosti povýšenia sa im stavia mnoho prekážok a obmedzení. Často narážajú na diskrimináciu napríklad pri žiadostiach o manažérske pozície vo vládnych sektoroch. Vo vládnom sektore je miera diskriminácie dokonca vyššia ako v súkromnom. Vláda podnikla opatrenia, aby pomohla zvýšiť účasť žien na vedúcich pozíciách vo vláde. Jednalo sa napríklad o systém kvót, ktorý bol zavedený do niektorých vládnych oddelení a stanovoval určitý počet žien, ktoré museli obsadiť vedúce pozície. Do roka 2010 ponúklo ženám vedúce pozície 86,2 % vládnych orgánov na úrovni okresov. Avšak celková účasť žien v politických štruktúrach a v najvyšších vládnych orgánoch zostáva aj naďalej veľkým sklamaním pre čínske feministky (Sun Li 2017).

Účasť žien v politike je celkovo dosť obmedzená. Na všetkých úrovniach politickej štruktúry je podiel žien stále veľmi nízky. Len veľmi málo žien sa dokáže pretlačiť na vedúce pozície. Väčšina z nich končí na pozícii zástupkyň. Tieto skutočnosti sú v rozpore s názorom, že by aj ženy mali hrať svoju úlohu v hospodárskom a sociálnom rozvoji. Namiesto toho, aby Čína posilňovala účasť žien na spoločenskom živote, ju však naďalej potláča (National Bureau of Statistics of China 2019, s. 120). Hlavným dôvodom nízkej účasti žien pri rozhodovacích procesoch je patriarchálna spoločnosť, ktorá v politike stále vládne. Aj napriek vládou prezentovanej snahe zlepšiť situáciu, sa účasť žien v parlamente výrazne nemení. Počet žien, ktoré zastávajú posty vo verejnej správe sa síce zvýšil, stále sú to však miesta na nízkych pozíciách (UN Women 2011). Napríklad vo vidieckych oblastiach tvoria ženy až 65 % pracovnej sily, avšak len 1 až 2 % z nich zastáva miestne rozhodovacie pozície. O ženách, ktoré sa zamerali na svoju kariéru, sa na začiatku storočia hovorilo ako o sebeckých, ktoré strácajú svoju ženskosť a odmietajú domáce povinnosti (Scheepers et al. 2017, s. 77). S takýmto názorom sa ženy stretávajú bohužiaľ až dodnes. Čínska maskulinita sa cíti byť ohrozená predstavou búriacich sa emancipovaných žien, ktoré spochybňujú legitimitu KS (Hong 2018).

Umiestnenie Číny v rebríčku *Global gender gap report* z roku 2020 len potvrdzuje neschopnosť čínskej vlády umožniť ženám presadiť sa medzi mužmi. Čínska politická scéna je aj naďalej ovládaná mužmi. V časti „udelenie politickej moci“ sa Čína umiestnila na 95. priečke. V CZLZ tvoria ženy od roku 2018 len štvrtinu všetkých členov a zastávajú iba 2 ministerské funkcie. Takéto slabé zastúpenie žien sa netýka iba politiky. Aj v ekonomickej sfére sú líderské pozície z veľkej časti obsadené mužmi. Na týchto pozíciách pripadá len jedna žena na piatich mužov (World economic forum 2019, s. 30). Ženy musia neustále bojovať s bariérami ich ekonomického a politického postupu. Posilnenie postavenia žien v politickej sfére by mohlo predstavovať vhodný vzor pre súkromný sektor (World economic forum 2019, s. 16). Čína je však stále ďaleko od vytvorenia takéhoto vzoru.

4.3. Dôvody neúspechu

Dôvody, prečo sa tak málo žien dokáže v politike presadiť, je mnoho. Jedným z nich je aj dôchodkový systém, ktorý vyžaduje, aby ženy pracujúce vo verejnej sfére odchádzali do dôchodku o desať rokov skôr ako ich kolegovia. Pre štátnych zamestnancov je povinný vek odchodu do dôchodku 60 rokov pre mužov a 50 až 55 pre ženy. Niektorí experti sa

domnievajú, že tak veľký vekový rozdiel v odchode do dôchodku len podporuje názor, že ženy nie sú fyzicky schopné pracovať tak dlho ako muži. Vo výsledku sú potom zamestnávateľia odrádzaní od zamestnávania žien na dlhodobé pracovné úväzky. Z tohto dôvodu majú ženy menej príležitostí sa v politike presadiť, keďže politici dosahujú vrchol svojej moci až okolo šesťdesiatky. Podľa autorky Lety Hong Fincher, vláda nemá zámer urobiť nič zásadné, aby posilnila politické postavenie žien. Ďalšiu prekážku v politickom postupe žien predstavuje kultúra. Ak sa chcú ženy presadiť vo svete mužov, musia hrať podľa ich pravidiel. To často znamená pitie *paj-tiou*, čierneho, vysoko percentného alkoholu, ktorý je súčasťou formálnych banketov a stretnutí. Tento zvyk stavia ženy pred dilemu. Ak sa pridajú, môžu byť spoločnosťou odsúdené za zlyhanie v dodržiavaní skromného životného štýlu, ak však odmietnu, môžu premeškať príležitosť nadviazať nové kontakty a získať väčší vplyv (Yazhou 2017).

Stále je však nádej, že sa situácia bude meniť k lepšiemu. Predpokladá sa, že počet žien na líderských pozíciách sa bude zvyšovať s rastúcim počtom vysoko vzdelaných žien. Za posledných 50 rokov výrazne narástol počet vysokoškolských študentiek. Z takmer nuly sa dokázali vyšplhať na takmer 53 %. V rámci postgraduálneho štúdia tvoria ženy 49,7 % všetkých študentov. Čína otvorila nábor na vládne pozície prostredníctvom skúšok, čo môže prilákať mnohé vzdelané ženy. Tento spôsob výberu môže zvýšiť šancu žien dostať sa na vládne pozície. Avšak mužská nadradenosť na vysokých politických miestach zostane problémom aj budúcnosti (Sun Li 2017). Celosvetovo sa zastúpenie žien v politike postupne zvyšuje. Situácia sa každým rokom zlepšuje. Ak sa aj zachová doterajšie tempo, stále ešte potrvá takmer 95 rokov kým sa priepať medzi účasťou mužov a žien v politike uzavrie (World economic forum 2019, s. 15-16).

5. Účasť žien v politických zložkách

5.1. Komunistická strana

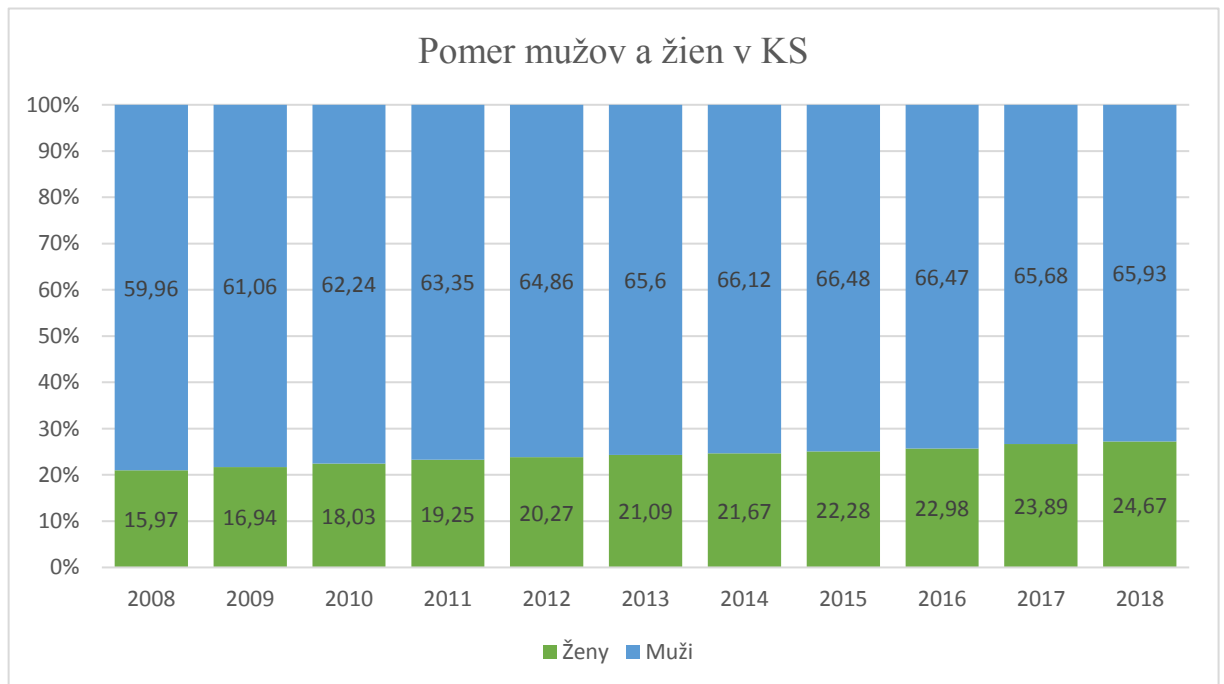
Od založenia ČLR v roku 1949 má Komunistická strana Číny absolútnu kontrolu nad vládou krajiny. Patrí medzi najväčšie politické strany na svete. Predstavuje hlavný politický orgán Číny. Každých päť rokov sa stretáva na plenárnom zasadnutí 2000 členov (počet sa mení) Národného kongresu KS, aby zvolili okolo 200 delegátov Ústredného

výboru strany, ktorý zasadá aspoň raz za rok. Ústredný výbor potom volí politický úrad – Politbyro. Tento orgán má 20 až 25 členov a predstavuje vládnuce vedenie KS. Najvyššou úrovňou vedenia v KS a teda aj v Číne je 6 až 9 členný Stály výbor politbyra ústredného výboru KS. Členovia Stáleho výboru sú najplyvnejšie a najautoritatívnejšie osobnosti Číny (Britannica 2016).

Pre čínske ženy je veľmi náročné preraziť pomyselný politický strop aj napriek faktom, že sa vláda zaviazala pomôcť gendrovej rovnosti a že na čínskych univerzitách študuje čím ďalej tým viac žien ako mužov. Ženy sa zvyčajne pridávajú k strane počas ich štúdiá na univerzite alebo až v zamestnaní, keď sa chcú v kariére posunúť na vyššie miesta. Avšak postup na vyššie miesta za hranice úrovne okresov je mimoriadne náročný. Profesorka politických vied na Torontskej univerzite, Lynette H. Ong tvrdí, že dlhodobý názor, že miesto ženy je v domácnosti, znamená, že im nebolo určené, aby boli ambiciózne. Ich spoločenskou rolou je starostlivosť o manželov, deti a vnúčatá (BBC 2017).

V súčasnej dobe má KS 90,59 miliónov členov. V roku 2018 zastúpenie žien v KS predstavovalo 24,7 % (Statista 2019). Počet žien v KS sa síce z roka na rok zvyšuje, ale v pomere k mužom sa výrazne nemení. V nasledujúcom grafe môžeme vidieť, ako sa zastúpenie žien v KS menilo počas desiatich rokov od roku 2008 do roku 2018.

Graf č. 1

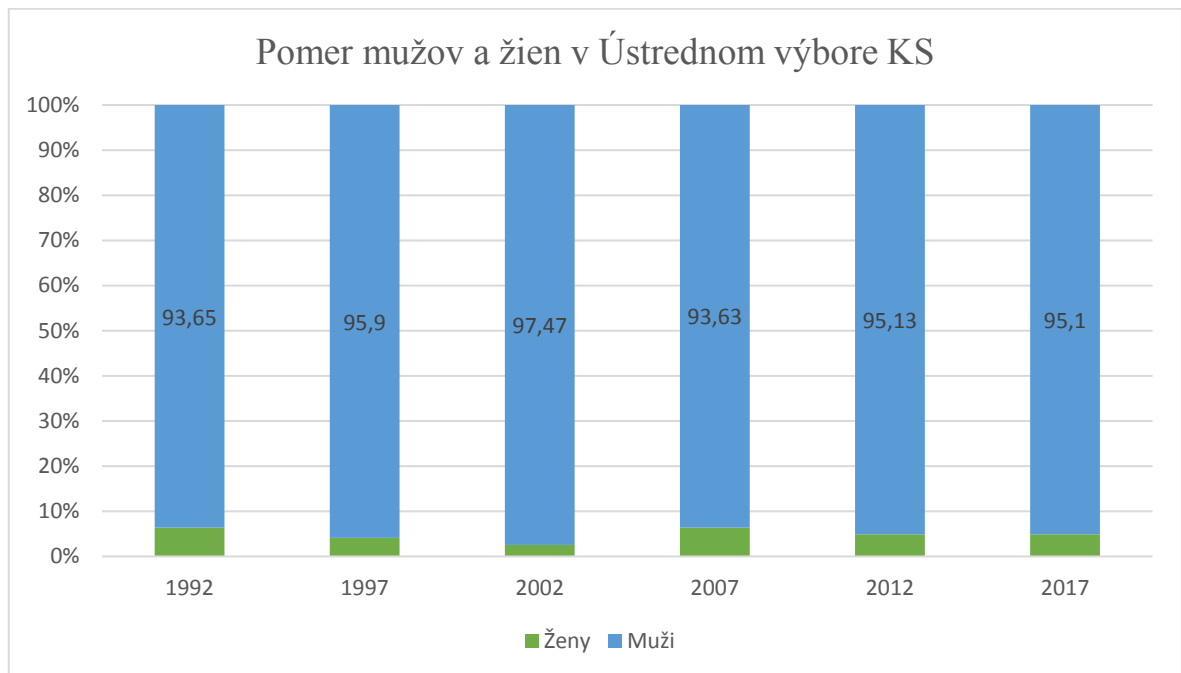

Upravené podľa: <https://www.statista.com/statistics/249975/number-of-chinese-communist-party-ccp-members-in-china-by-gender/>

5.2. Ústredný výbor KS

Vždy keď sa stretne vládnuca KS na zasadaní Národného kongresu, vytvorí zoznam delegátov do Ústredného výboru takým spôsobom, aby si vylepšila stranícky imidž ako „zástupkyňa más“. Často sa napríklad uprednostňujú tí, ktorí pochádzajú z etnických menšín. Jedna skupina je však medzi politickou elitou opakovane nedostatočne zastúpená. A tou sú ženy. Zakladajúci člen KS Mao Ce-tung síce raz povedal, že „ženy držia polovicu oblohy“, avšak keď Národný kongres o dve dekády neskôr vybral novú skupinu politických lídrov, ženy toho veľa nedržali (Ruwitch 2017). Nasledujúci graf zobrazuje pomer mužov a žien v Ústrednom výbore za posledných šesť funkčných období. Ako môžeme vidieť, zastúpenie žien je skutočne minimálne.

Graf č. 2

Upravené podľa: www.gov.cn

Podľa aktivistky Siung Ťing, s väčšinou líderských postov v rukách mužov pôsobia ženské delegátky iba ako „dekorácie“. Je zrejmé, že pri dnešnom politickom systéme by aj pri väčšom počte delegátok boli ich kompetencie veľmi obmedzené (Ruwitch 2017).

5.3. Politbyro ústredného výboru KS

Mnohé ženy, ako napríklad realitná makléřka Čang Sin a Chu Wej-wej, podnikateľka v oblasti technológii, sú veľmi úspešné či už v biznise alebo v akademickej sfére. Úspešné ženy v politike však aj naďalej zostávajú zriedkavým úkazom. Magazín *Time* zahrnul do svojho rebríčka 25 najvplyvnejších žien minulého storočia manželku Mao Ce-tunga, Ťiang Čching. Ani ona sa však nedostala ďalej ako do politbyra (Yazhou 2017). Od založenia ČLR žiadna žena nikdy nezasadla do najvyššieho orgánu strany – Stáleho výboru politbyra.

Dnes 25-členné politbyro na čele so Si Ťin-pchingom nemalo nikdy viac ženských členiek ako dve. Prvým dvom členkám, manželkám Mao Ce-tunga a Lin Piaa, Maovho vymenovaného nástupcu, boli udelené miesta v roku 1969 (Tatlow 2017). Ťiang Čching a Jie Čchün sa však vyššie prebojovať nepodarilo. Ťiang Čching bola zvolená aj do nadchádzajúceho funkčného obdobia. Bola najmocnejšou ženou v krajine od doby, čo

komunisti prevzali moc. Spolu s ďalšími členmi „Gangu štyroch“²⁹ bola po Maovej smrti zatknutá a obvinená z účasti na zločinoch Kultúrnej revolúcie (Ruwitch 2017). Ťiang Čching bola jedným z najmocnejších vodcov Kultúrnej revolúcie, a preto súčasťou diskreditácie Kultúrnej revolúcie bolo aj zdiskreditovanie myšlienky, že by sa ženy mali podieľať na politickom rozhodovaní a zastávať pozície lídrov vo verejnej sfére (Branigan 2012). Po odsúdení Ťiang Čching zostalo politbyro opäť bez ženy. Až do roku 2012 bolo politbyro tvorené buď čisto mužmi alebo malo len jednu členku.

V roku 2012 medzi 23 mužov zasadli aj dve ženy – Liou Jen-tung a Sun Čchun-lan. Liou Jen-tung bola členkou politbyra od roku 2007 do 2017 (Baiké 2020). Pochádza z politicky veľmi vplyvnej rodiny. Jej otec bol blízky spojenec prezidenta Ťiang Ce-mina (Yazhou 2017). V tomto prípade sa potvrdzuje názor, že pre úspech je potrebné vybudovať si dobré vzťahy (čínsky *kuan-si*) s ľuďmi, ktorí majú vplyv a sú to muži (BBC 2017). Liou Jen-tung sa už do ďalšieho politbyra nedostala, pretože musela odstúpiť z dôvodu prekročenia veku odchodu do dôchodku. Do roku 2018 pôsobila ako vicepremiérka. V roku 2017 bolo zvolené nové zloženie politbyra, v ktorom figuruje už iba jedna žena – Sun Čchun-lan. Toto je jej druhé funkčné obdobie a za päť rokov pravdepodobne odíde do dôchodku. Sun Čchun-lan momentálne zastáva pozíciu vicepremiérky (Ruwitch 2017).

V roku 2017 prezident Si Ťin-pching ohlásil vo Veľkom sále ľudu v Pekingu novú zostavu lídrov Stáleho výboru politbyra. Kto bude novými členmi najmocnejšieho orgánu krajiny bolo predmetom búrlivých debát. Jednou vecou si však všetci boli istí. Medzi členmi nebude žena. Čína nikdy nemala prezidentku ženu a žiadna žena ani nikdy nezastávala miesto medzi najvplyvnejšími mužmi krajiny v Stálom výbore politbyra, kde sa prijímajú najdôležitejšie rozhodnutia od roku 1949, keď sa KS dostala k moci. Chýbajúce zastúpenie žien na vedúcich pozíciách je v porovnaní s Hongkongom a Taiwanom, ktoré riadia ženy, ešte o to viac zarážajúce (Yazhou 2017).

5.4. Celočínske zhromaždenie ľudových zástupcov

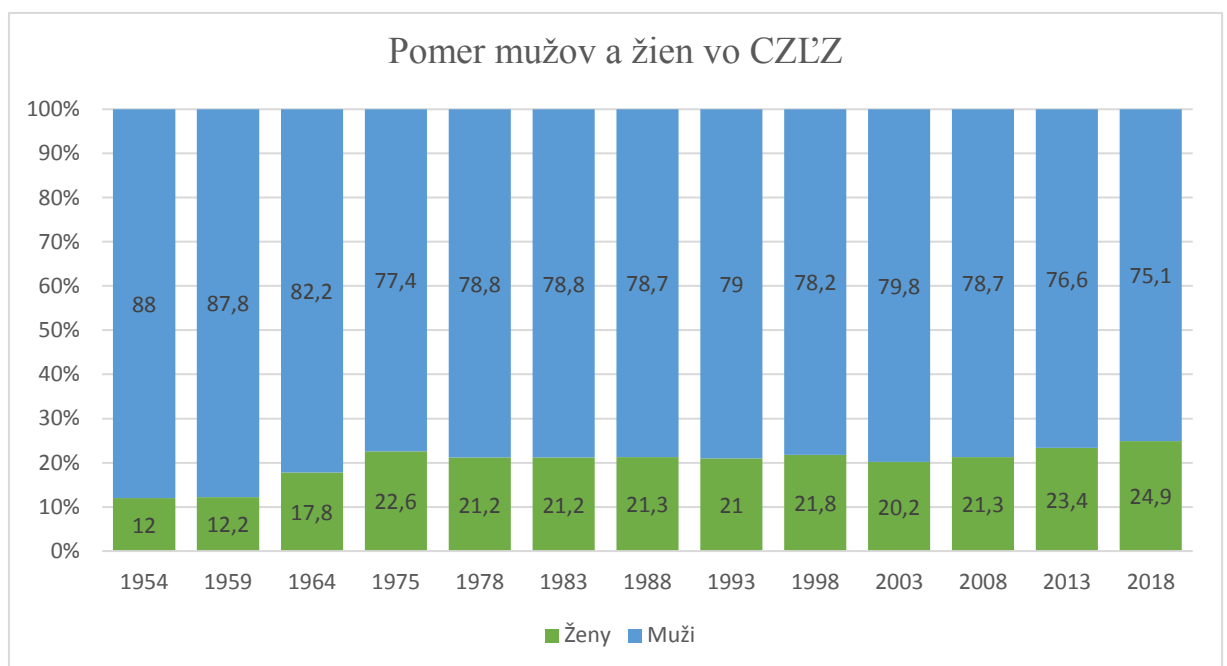
Podľa ústavy z roku 1982 je Celočínske zhromaždenie ľudových zástupcov (čínsky parlament) najmocnejším orgánom Číny. Parlament má takmer 3000 delegátov volených čínskymi provinciami, autonómnymi regiónmi, priamo spravovanými mestami a ozbrojenými silami. Funkčné obdobie delegátov trvá päť rokov. Parlament sa vo svojom

²⁹ Skupina štyroch členov Politbyra vedená Ťiang Čching. Získala veľký vplyv počas Kultúrnej revolúcie. Neskôr odsúdená za snahy uchopiť moc.

kompletnom zložení stretáva raz za rok. Keďže stretávanie je sporadické, skutočný vplyv leží v rukách Stáleho výboru CZLZ a jeho zhruba 150 členov, ktorí sú volení spomedzi členov parlamentu. Schádzajú sa každých pár mesiacov. CZLZ má právomoc meniť ústavu a vytvárať zákony, avšak nie je to nezávislý orgán, akým je v západnom poňaní parlament. Približne 70 % všetkých delegátov a takmer všetci najvyšší predstavitelia sú členmi jednej strany. Členovia KS sú v prvom rade lojálni voči svojej strane a až potom voči parlamentu (BBC 2012).

Ani CZLZ nie je veľmi úspešné v začlenení viac žien do politického rozhodovania. V súčasnosti sa v CZLZ nachádza 742 žien, čo predstavuje značný posun v zapojení žien do politiky od roku 1954, kedy ich bolo len 147. Od roku 2003 sa počet žien stabilne zvyšuje. Ich počet však stále nepresahuje ani len štvrtinu všetkých členov. Avšak v porovnaní so susednými štátmi Číny, slabé zastúpenie žien v parlamente nie je nijak nezvyčajné. V južnej Kórei predstavujú ženy v parlamente 17,1 %, v Rusku 15,8 %, v Indii 14,4 % a v Japonsku dokonca len 10,2 % (The World bank 2019).

Graf č. 3

Upravené podľa: www.gov.cn

5.5. Štátna rada

Štátna rada ČLR je najvyšším výkonným orgánom štátnej moci a najvyšším orgánom štátnej správy. Medzi jej členov patrí premiér, vicepremiéri, štátni radcovia a jednotliví ministri zodpovedajúci za svoje ministerstvá. Premiéra navrhuje prezident a schvaľuje CZLZ. Premiér potom navrhne ďalších členov rady, ktorí sú taktiež schválení CZLZ. Funkčné obdobie trvá päť rokov a členovia môžu byť opätovne menovaní maximálne do dvoch po sebe idúcich funkčných období (en.people.cn 2020).

Funkciu premiéra v Číne ženy nikdy nezastávali. Podarilo sa im však dopracovať na miesto vicepremiérky a to v rokoch 1975 (Wu Kuej-sien), 1978 (Čchen Mu-chua), 2003 (Wu I), 2013 (Liou Jen-tung) a 2018 (Sun Čchun-lan). V súčasnej dobe od roku 2018 je medzi štyrmi viceprezidentmi opäť len jediná žena – Sun Čchun-lan (Wikipedia 2020). Na ministerských kreslách nie je situácia nijak odlišná. Medzi 25 mužmi je jediná žena, Che Ce-ťün, ktorá zastáva post generálneho audítora (english.gov.cn 2018).

Z analýzy jednotlivých politických zložiek je zrejmé, že sa Číne zatiaľ darí zadržať ženy pred vstupom do najvyšších kruhov politiky. Tie najvplyvnejšie miesta sú stále prístupné len pre mužov. Lepšie to však nevyzerá ani v nižších kruhoch. V tak malých počtoch, ako napríklad v Ústrednom výbore KS či CZLZ, nemajú dostatočnú moc niečo zmeniť. Ešte ich čaká veľa času a úsilia, kým si vybojujú svoje miesto či už v politike alebo v spoločnosti, ktoré im skutočne náležia.

Záver

Cieľom mojej práce bolo zistiť, ako sa vyvíjalo postavenie žien v čínskej spoločnosti, aký je stav gendrovej nerovnosti v súčasnosti a ako to vplýva na zastúpenie žien v politike. V práci som sa snažila odpovedať na otázky, ktoré som si položila v úvode. Našli si ženy svoje skutočné miesto v čínskej spoločnosti? Umožnila im čínska vláda postaviť sa na rovnaké miesto vedľa muža? Na tieto otázky inak odpovedá vláda Číny a inak čínske ženy.

V minulosti panoval názor, že ženy patria do domácnosti a ich hlavnou úlohou je starostlivosť o rodinných členov. Tento názor však nevymizol ani v súčasnosti. Na ambiciózne ženy stúpajúce v kariére, ktoré sa nehrnú do manželstva, sa stále často hľadí ako na sebecké. Aj keď sa vláda prezentuje ako ochrankyňa práv a záujmov žien, sama podkopáva ich ambície. Podieľa sa na upevňovaní myšlienky, že ženy majú byť v prvom rade manželkami a matkami a starostlivosť o rodinu sa nesmie dostať na druhé miesto za budovanie kariéry. Vláda sa zaväzuje, že podnikne kroky, aby sa čínska spoločnosť čo najviac priblížila gendrovej rovnosti. Zároveň však neváha zatknúť protestujúce feministky, ktoré v skutočnosti bojujú za tie isté princípy ako sama vláda. Zavádza kvóty, aby sa zvýšil počet žien v štátnej správe, zároveň však ženy diskriminuje v pracovných inzerátoch, kedy neumožní, aby sa ženy o prácu čo i len uchádzali. Ako má ísť vláda príkladom spoločnosti, keď sama ženy diskriminuje v tak veľkej miere? Jej starostlivosť o rozvoj žien a snahy dosiahnuť rovnú spoločnosť pôsobia iba ako ďalšia časť komunistickej propagandy. Autorka knihy *Leftover Women*, Leta Hong Fincher, pomenovala situáciu veľmi jasne. Podľa nej chce vláda vyzerieť, že berie gendrovú situáciu vážne, aj keď v realite to tak nie je. Gendrová rovnosť je v skutočnosti na ústupe (Ruwitch 2017).

Zapojenie žien v politike len odráža ich postavenie v spoločnosti. Aj keď sa ich počet v parlamente postupne zvyšuje, do najvyššej politiky sa im zatiaľ dvere neotvorili. Čína ešte stále svetu nedokázala, že medzi jej politicky najvplyvnejšie osobnosti patria aj ženy. Najvyšší orgán čínskej politiky, Stály výbor politbyra, zostáva aj naďalej rezervovaný len pre mužov a neočakáva sa, že by sa tento stav v blízkej budúcnosti zmenil. Odchod do dôchodku, ktorý je pre ženy stanovený až o desať rokov skôr, akoby len potvrdzoval snahu zastaviť ženy pred ich postupom do najvyšších kruhov politiky. Posilnenie

postavenia žien v politike by však mal byť pre vládu prioritou. To, aký bude ich status v politike, bude vplývať aj na situáciu v spoločnosti. Vláda predsa musí ísť svojim ľudom vzorom. Podľa Sie Li-chua, zakladateľky mimovládnej organizácie *Rural Women*, ak sa nezlepší politický status žien, všetky ostatné diskusie o právach žien sú len prázdne slová (Branigan 2012).

Moja odpoveď na otázku, či umožnila čínska vláda ženám postaviť sa na rovnaké miesto vedľa muža, musí byť nie. Rovnosť mužov a žien je síce zakotvená v čínskom práve a vláda sa zaviazala ochraňovať práva a záujmy žien, realita však ešte stále tieto snahy neodzrkadľuje. Čínske ženy majú pred sebou ešte veľmi dlhú cestu k gendrovej rovnosti. Aj napriek tomu, že sa vláda snaží potlačiť snahy čínskych feministiek, ich hlas neutícha.

Resumé

This bachelor thesis examines the development of the position of women in Chinese society and their representation in politics. The main areas of life are monitored, such as education, job opportunities, family or public life. The work analyses the progress that has been achieved in the position of women. In addition, it examines the forms of discrimination women have encountered in history and today. The work lists many laws and policies that the government seeks to enforce to protect the interests of women. In many cases, however, it has been proven that the government itself violates these laws and greatly discriminates against women. The last two chapters analyse the participation of women in politics, what their opportunities to participate in decision-making are and, conversely, what obstacles they must deal with. Finally, the specific numbers of women in the various political components are given, which only confirm the findings of their under-representation.

Zoznam použitej literatúry a zdrojov

BAUER, John, WANG, Feng, RILEY, Nancy a ZHAO, Xiaohua. Gender Inequality in Urban China: Education and Employment. *Modern China*. Honolulu: Sage Publications, 1992, **18**(3), s. 333-370. ISSN 0097-7004.

BRANIGAN, Tania. China's Liu Yandong carries the hopes – and fears – of modern feminism. *The Guardian* [online]. 16. 10. 2012 [cit. 26. 4. 2020]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/world/2012/oct/16/china-liu-yandong-feminism-politics>

CARTWRIGHT, Mark. Women in Ancient China. *Ancient History* [online]. 19. 10. 2017 [cit. 23. 1. 2020]. Dostupné z: <https://www.ancient.eu/article/1136/women-in-ancient-china/>

CBS News. Gender discrimination in China's job ads tell "only men" to apply. *YouTube* [online]. 24. 4. 2018 [cit. 23. 1. 2020]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=J36nE7dTkyl>

CHAN, Sin Yee. The Confucian Conception of Gender in the Twenty-first Century. In: BELL, Daniel, CHAINBONG, Hahm. *Confucianism for the modern world*. Cambridge: Cambridge University Press, 2003, s. 312-333. ISBN 0-521-52788-0.

CHAN, Sin Yee. Gender and Relationship Roles in the *Analects* and the *Mencius*. In: BELL, Daniel. *Confucian political ethics*. Princeton: Princeton University Press, 2008, s. 147-174. ISBN 978-0-691-13005-7.

CHENG, Eileen J. All-China Women's Federation. *Britannica* [online]. 27. 5. 2016 [cit. 13. 2. 2020]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/topic/All-China-Womens-Federation>

Chinese Communist Party. *Britannica* [online]. 18. 7. 2016 [cit. 25. 4. 2020]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/topic/Chinese-Communist-Party>

Chinese Communist Party - Statistics & Facts. *Statista* [online]. 18. 10. 2019 [cit. 25. 4. 2020]. Dostupné z: https://www.statista.com/topics/1247/chinese-communist-party/#dossierSummary__chapter3

- China Power Project. Do women in China face greater inequality than women elsewhere? *China power* [online]. 19. 3. 2019 [cit. 12. 2. 2020]. Dostupné z: <https://chinapower.csis.org/china-gender-inequality/>
- Cixi: Empress dowager of China. *Britannica* [online]. 11. 11. 2019 [cit. 15. 4. 2020]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/biography/Cixi>
- CNN. Women's rights in China. *YouTube* [online]. 10. 4. 2015 [cit. 20. 2. 2020]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=QTMJdHJa9EE>
- EBREY, Patricia Buckley. *Women and the family in Chinese history*. London: Routledge, 2004, 291 s. ISBN 0-203-27376-1.
- Full Text: Equality, Development and Sharing: Progress of Women's Cause in 70 Years Since New China's Founding. *China human rights* [online]. 20. 9. 2019 [cit. 13. 2. 2020]. Dostupné z: http://www.chinahumanrights.org/html/2019/WP_0920/13834.html
- Gender Equality and Women's Development in China. *Scio.gov.cn* [online]. 22. 09. 2015 [cit. 17. 4. 2020]. Dostupné z: <http://www.scio.gov.cn/zfbps/ndhf/2015/Document/1449894/1449894.htm>
- Global gender gap report 2020. *World economic forum* [online]. 16. 12. 2019 [cit. 22. 4. 2020]. Dostupné z: <https://www.weforum.org/reports/gender-gap-2020-report-100-years-pay-equality>
- GOLLEY, Jane. Girl Power. In: GOLLEY, Jane et al. *Power*. Canberra: ANU Press, 2019, s. 132-143. ISBN 9781760462802.
- HERSHATTER, Gail. *Women in China's long twentieth century*. Berkeley: Global, Area, 2007, 162 s. ISBN 978-0-520-09856-5.
- HINSCH, Bret. *Women in early imperial China*. Lanham: Rowman & Littlefield Publishers, Inc., 2011. ISBN 978-0-7425-6822-8.
- HONG FINCHER, Leta. *Betraying Big Brother: the feminist awakening in China*. New York: Verso, 2018. ISBN 9781786633675.
- HONG FINCHER, Leta. China's Feminist Five. *Dissent* [online]. 2016 [cit. 19. 2. 2020]. Dostupné z: <https://www.dissentmagazine.org/article/china-feminist-five>

HONG FINCHER, Leta. *Leftover Women: The Resurgence of gender inequality in China*. New York: Zed Books, 2014. ISBN 978-1-78032-922-2.

How China is ruled: National People's Congress. *BBC* [online]. 8. 10. 2012 [cit. 26. 4. 2020]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/world-asia-pacific-13908155>

Human Rights Watch. China: Gender discrimination in job advertising. *YouTube* [online]. 16. 4. 2018 [cit. 23. 1. 2020]. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?time_continue=1&v=tN_zsYxhRJ4&feature=emb_logo

LAKE, Roseann. *Leftover in China: The Women shaping the world's next superpower*. New York: W. W. Norton & Company, 2018. ISBN 978-0393254631.

Leftover Women – A Special Group in China. *iChineseLearning* [online]. [cit. 27. 1. 2020]. Dostupné z: <http://www.ichineselearning.com/chinese-culture/leftover-ladies.html>

LI, Chenyang. The Confucian Concept of *Ren* and the Feminist Ethics of Care: A Comparative Study. In: BELL, Daniel. *Confucian political ethics*. Princeton: Princeton University Press, 2008, s. 175-197. ISBN 978-0-691-13005-7.

LIU, Ming, WANG Yifan. China's gender pay gap widens in 2018: Report. *China daily* [online]. 7. 3. 2019 [cit. 12. 2. 2020]. Dostupné z: <https://www.chinadaily.com.cn/a/201903/07/WS5c80dc02a3106c65c34ed5dd.html>

LU, Meiyi. The Awakening of Chinese women and the women's movement in the early twentieth century. In: TAO, Jie et al. *Holding up half the sky: Chinese women past, present and future*. New York: The Feminist Press, 2004, s. 55-70. ISBN 1-55861-465-6.

LÜ, Pin. Will China have its #MeToo Moment? *Amnesty International* [online]. 24. 11. 2017 [cit. 20. 2. 2020]. Dostupné z: <https://www.amnesty.org/en/latest/campaigns/2017/11/will-china-have-metoo-moment/>

MCMAHON, Keith. *Women shall not rule: Imperial wives and concubines in China from Han to Liao*. Lanham: Rowman & Littlefield Publishers, Inc., 2013. ISBN 978-1-4422-2289-2.

Ministers. *english.gov.cn* [online]. 19. 3. 2018 [cit. 26. 4. 2020]. Dostupné z: http://english.www.gov.cn/state_council/2018/03/19/content_281476082788622.htm

National Bureau of Statistics of China. *Women and Men in China: Facts and figures 2019* [online]. 2019 [Cit. 12. 2. 2020]. Dostupné z: <https://china.unfpa.org/sites/default/files/pub-pdf/Women%20and%20Men%20in%20China%20Facts%20and%20Figures%202019-EN.pdf>

NEUMANN, Stanislav Kostka, KLOUČKOVÁ Evženie. *Dějiny ženy: populárně sociologické, etnologické a kulturně historické kapitoly*. Praha: Otakar II., 1999, 1077 s. ISBN 8086355039.

Number of Chinese Communist Party (CCP) members in China from 2008 to 2018, by gender. *Statista* [online]. 23. 9. 2019 [cit. 25. 4. 2020]. Dostupné z: <https://www.statista.com/statistics/249975/number-of-chinese-communist-party-ccp-members-in-china-by-gender/>

中国共产党中央政治局委员 (Politbyro ústředného výboru KS Číny). *Baike* [online]. 17. 3. 2020 [cit. 26. 4. 2020]. Dostupné z: <https://baike.baidu.com/item/中国共产党中央政治局委员/10622019?fr=aladdin>

Population in China 2008-2018, by gender. *Statista* [online]. 17. 2. 2020 [cit. 4. 3. 2020]. Dostupné z: <https://www.statista.com/statistics/251129/population-in-china-by-gender/>

Proportion of seats held by women in national parliaments (%). *The world bank* [online]. 2019 [cit. 26. 4. 2020]. Dostupné z: <https://data.worldbank.org/indicator/SG.GEN.PARL.ZS?end=2019&start=2019&view=map&year=2019>

Reality Check: Does China's Communist Party have a woman problem? *BBC* [online]. 25. 10. 2017 [cit. 25. 4. 2020]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/world-asia-41652487>

RUWITCH, John. The new apex of power in China's communist party lacks one thing — women. *Business insider* [online]. 25. 10. 2017 [cit. 25. 4. 2020]. Dostupné z: <https://www.businessinsider.com/china-communist-party-politiburo-no-women-2017-10>

SCHEEPERS, Caren, PARBHOO, Hema, SWART, Sonja, ALEXANDER, Kelly. *Women's movements in emerging markets*. In: CHENGADU, Shireen, SCHEEPERS

Caren. *Women leadership in emerging markets: featuring 46 women leaders*. New York: Routledge, 2017. ISBN 978-1-138-18895-2.

The State Council. *en.people.cn* [online]. [cit. 26. 4. 2020]. Dostupné z: <http://en.people.cn/data/organs/statecouncil.shtml>

STAUFFER, Brian. “Only Men Need Apply”: Gender Discrimination in Job Advertisements in China. *Human rights watch* [online]. 2018 [cit. 12. 2. 2020]. Dostupné z: <https://www.hrw.org/report/2018/04/23/only-men-need-apply/gender-discrimination-job-advertisements-china>

STOCKMAN, Norman. *Understanding Chinese society*. Cambridge: Polity Press, 2000, 270 s. ISBN 0-7456-1736-0.

SUN, Judy Y., LI, Jessica. Women in Leadership in China: Past, Present, and Future. In: *Current perspectives on Asian women in leadership*. New York: Springer Berlin Heidelberg, 2017. DOI 10.1007/978-3-319-54996-5. ISBN 9783319549958.

中华人民共和国国务院 (Štátna rada ČLR). *Wikipedia* [online]. 24. 4. 2020 [cit. 26. 4. 2020]. Dostupné z: <https://zh.wikipedia.org/wiki/中华人民共和国国务院>

TATLOW, Didi Kirsten. As China Prepares for New Top Leaders, Women Are Still Shut Out. *The New York Times* [online]. 16. 7. 2017 [cit. 26. 4. 2020]. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/2017/07/16/world/asia/china-women-communist-party.html>

TIEFENBRUN, Susan. China's employment laws and their impact on women working in China. *23 UC Davis journal of international law and policy* [online]. 3. 3. 2017 [cit. 23. 1. 2020]. Dostupné z: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2927216

UNFA (The UN Refugee Agency). *Law on the Protection of Women's Rights and Interests of the People's Republic of China* [online]. 1. 12. 2012 [cit. 12. 2. 2020]. Dostupné z: <https://www.justice.gov/sites/default/files/eoir/legacy/2013/11/08/Protection%20of%20Women%27s%20Rights.pdf>

UN Women. East and Southeast Asia Programme Country Briefs: China. *UN Women* [online]. 2011 [cit. 18. 4. 2020]. Dostupné z: <https://asiapacific.unwomen.org/en/digital-library/publications/2011/1/east-and-southeast-asia-programme-country-briefs>

VICE Asia. China's Unmarried 'Leftover' Women. *YouTube* [online]. 5. 10. 2018 [cit. 28. 1. 2020]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=WBMcoJWo92Y>

XUE, Yujie. China Falls in Global Gender Equality Rankings, Again. *Sixth Tone* [online]. 19. 12. 2019 [cit. 25. 2. 2020]. Dostupné z: <https://www.sixthtone.com/news/1004977/china-falls-in-global-gender-equality-rankings%2C-again>

YAZHOU, Sun. Why China has so few female leaders. *CNN* [online]. 25. 10. 2017 [cit. 22. 4. 2020]. Dostupné z: <https://edition.cnn.com/2017/10/22/asia/china-female-leaders/index.html>

Ye, Liu. Women rising as half of the sky? An empirical study on women from the one-child generation and their higher education participation in contemporary China. *Higher Education* [online]. 2017, **74**(6), 963-978 [cit. 23. 1. 2020]. DOI: 10.1007/s10734-016-0102-0. ISSN 0018-1560. Dostupné z: <http://link.springer.com/10.1007/s10734-016-0102-0>

ZHAO, Frank. China National Program for Women's Development (2011-2020). *Women of china* [online]. 13. 2. 2015 [cit. 12. 2. 2020]. Dostupné z: <http://www.womenofchina.cn/womenofchina/html1/source/1502/998-1.htm>